

PRIVATNA ZAŠTITA I URBANA SIGURNOST

Vukelić, Martina

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:979908>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-31**



VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)



zir.nsk.hr



DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Veleučilište u Karlovcu
Odjel sigurnosti i zaštite
Specijalistički diplomski stručni studij sigurnosti i zaštite

Martina Vukelić

Privatna zaštita i urbana sigurnost

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2020.

Karlovac University of Applied Sciences
Safety and Protection Department
Profesional graduate study of Safety and Protection

Martina Vukelić

Private protection and urban safety

Final paper

Karlovac, 2020.

Veleučilište u Karlovcu
Odjel sigurnosti i zaštite
Specijalistički diplomski stručni studij sigurnosti i zaštite

Martina Vukelić

Privatna zaštita i urbana sigurnost

ZAVRŠNI RAD

Mentor:

Davor Kalem, struč.spec.krim.

Karlovac, 2020.



VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
KARLOVAC UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Trg J.J.Strossmayera 9
HR-47000, Karlovac, Croatia
Tel. +385 - (0)47 - 843 - 510
Fax. +385 - (0)47 - 843 - 579



VELEUČILIŠTE U KARLOVCU

Stručni/specijalistički studij: Sigurnost i zaštita
(označiti)

Usmjerenje: Zaštita na radu

Karlovac, 2020.

ZADATAK ZAVRŠNOG RADA

Student: Martina Vukelić

Matični broj: 0422417009

Naslov: Privatna zaštita i urbana sigurnost

Opis zadatka:

1. Definirati pojam urbana sigurnost
2. Navesti zakonske temelje za provođenje mjera privatne zaštite u urbanim uvjetima
3. Opisati karakteristike urbanih naselja
4. Navesti rizike u urbanim naseljima po građane
5. Definirati mjere privatne zaštite kod urbane sigurnosti
6. Prikazati slučaj narušavanja urbane sigurnosti
7. Predložiti mjere za poboljšanje urbane sigurnosti

Zadatak zadan:

Rok predaje rada:
/2020

Predviđeni datum obrane:
/2020

Mentor:
Davor Kalem, struč. spec. crim.

Predsjednik ispitnog povjerenstva:

PREDGOVOR

Na svijetu je više mogućnosti nego što ih čovjek može zamisliti, stoga ništa nije nemoguće. Postoje putevi koji vode do svega, a iskažemo li dovoljno volje, uvijek bismo trebali imati i dovoljno sredstava.

Ovaj rad nastao je kao rezultat stečenih znanja tijekom školovanja i prikupljenih informacija o privatnoj zaštiti i urbanoj sigurnosti kao i analiziranja samih podataka.

Zahvaljujem svom mentoru, Davoru Kalemu, struč. spec. crim. na ukazanom povjerenju i pruženoj pomoći tijekom izrade završnog rada.

Zahvaljujem svojoj obitelji i prijateljima na pruženoj potpori tijekom studija.

Veliko hvala svima!

SAŽETAK:

Budući da je sigurnost jedna od temeljnih vrijednosti i najvažnijih komponenti razvoja te uvjet opstanka osoba, društva i država, zahtjeva proučavanje pojma i određivanje parametara koji na nju utječu. Gradovi su izuzetno važni u svom potencijalu za održivi razvoj. Podjele i dualnosti koje se očituju u obliku urbanih nejednakosti važni su uzroci zločina. Urbana sigurnost je pravo ne biti žrtva nasilnog kriminala u urbanom prostoru, a obuhvaća područje koje je primarno u nadležnosti lokalne zajednice. To uključuje sve one aktivnosti i inicijative koje su usmjerene na poboljšanje kvalitete života u gradovima. Javna i privatna sigurnost i kod urbane sigurnosti ne predstavlja dva posebno odvojena svijeta, jer i jedni i drugi imaju temeljni zadatak, a to je zaštita i sigurnost života, imovine te sprečavanja i otklanjanje opasnosti. Naime da bi takav okoliš uistinu bio učinkovit i da bi se načela u potpunosti implementirala mora se dogoditi stapanje dizajnerskih i društvenih, odnosno ljudskih čimbenika.

Ključne riječi: sigurnost, urbana sigurnost, urbanizam, kriminal, privatna zaštita

ABSTRACT:

Since the safety is the fundamental value, most important component of Development and crucial requirement for the survival of people, society and the state, it requires the study of the concept and definition of parameters that affect it. Cities are extremely important in their potential for sustainable development. Division and duality that are manifested in the form of urban inequality are important causes of crime. Urban safety represents a right not to be a victim of violent crime in the urban area, and implicates an area that is primarily within the jurisdiction of the local community. This includes all those activities and initiatives that are aimed at improving the quality of life in cities. Public and private security does not represent two separate worlds, because they both have the main task which is protect the safety of life, property and the prevention and elimination of hazards. In order for such effective and ensured

environment and fully implemented principles , fusion of design and social factors is necessary.

Key words: security, urban security, urban development, crime, private protection

SADRŽAJ

| | |
|--|-----|
| ZADATAK ZAVRŠNOG RADA..... | I |
| PREDGOVOR | II |
| SAŽETAK:..... | III |
| SADRŽAJ | V |
| 1. UVOD | 1 |
| 1.1. Predmet i cilj rada | 1 |
| 1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja | 2 |
| 2. SIGURNOST | 3 |
| 2.1. Čovjek kao središnja točka razmatranja fenomena sigurnosti | 3 |
| 2.2. Država kao središnja točka razmatranja fenomena sigurnosti | 4 |
| 3. ZAKONSKI TEMELJI KOD MJERA URBANE SIGURNOSTI..... | 6 |
| 3.1. Zakon o prostornom uređenju | 6 |
| 3.2. Zakon o privatnoj zaštiti | 9 |
| 3.3. Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira | 11 |
| 3.4. Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima..... | 12 |
| 3.5. Zakon o javnom okupljanju | 13 |
| 3.6. Zakon o cestama..... | 14 |
| 3.7. Pravilnik o privremenoj regulaciji prometa i označavanju te osiguranju radova na cestama..... | 15 |
| 4. URBANA SIGURNOST | 16 |
| 5. MJERE URBANE SIGURNOSTI | 18 |
| 5.1. Dizajn i struktura naselja | 18 |
| 5.2. Građani | 20 |
| 6. MJERE ZA POBOLJŠANJE URBANE SIGURNOSTI | 27 |
| 6.1. Prevencija kriminaliteta kroz okoliš i urbani dizajn | 28 |
| 6.1.1. Teritorijalnost | 28 |
| 6.1.2. Nadzor | 29 |
| 6.1.3. Kontrola pristupa..... | 31 |
| 6.1.4. Održavanje/dojam vanjskog izgleda | 32 |
| 6.1.5. Podrška aktivnosti..... | 33 |
| 6.1.6. Osnaživanje meta | 33 |
| 6.2. Promet i prometne veze | 34 |
| 6.2.1. Sredstva za poboljšanje sigurnosti u cestovnom stanju..... | 35 |

| | |
|---|----|
| 6.2.2. Infrastruktura i brzina | 35 |
| 6.2.3. Vozila | 37 |
| 6.2.4. Ponašanje korisnika na cestama | 38 |
| 6.3. Poboljšanje s obzirom na percepciju građana..... | 38 |
| 7. ULOGA PRIVATNE ZAŠTITE U URBANOJ SIGURNOSTI | 42 |
| 7.1. Tjelesna zaštita | 45 |
| 7.2. Tehnička zaštita | 49 |
| 8. PRIKAZ SLUČAJA NARUŠAVANJA URBANE SIGURNOSTI..... | 52 |
| 9. ZAKLJUČAK..... | 56 |
| 10. LITERATURA | 58 |

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Želja svih ljudi je živjeti sigurno¹, a to bi u slučaju ovog rada bio prostor gradova u kojem svi stanovnici, bez obzira na spol, vjeru, rasu, socijalno-ekonomski status mogu u potpunosti sudjelovati u društvenim, ekonomskim i političkim mogućnostima koje gradovi mogu ponuditi. Kako bi to omogućili potrebno je voditi računa o dva važna faktora - čovjeku i okolišu, jer upravo oni, kao i njihova korelacija, utječu na samu sigurnost. Dakle, nužno je učiniti sve što je u našoj moći kako bismo poboljšali odnos čovjeka i okoliša, odnosno kako bi ih što bolje povezali. Svaka promjena koju učinimo u okolišu (postavljanja ograde, rasvjete, označavanja pločnika i sl.) i svaki postupak čovjeka (kultura i ponašanje, informiranje) utječe na kakvoću življenja i sigurnost.

Ubrzano širenje gradova, sve veći priljev stanovništva zbog posla i boljeg života, neplanska gradnja rezultira prenapučenošću, zagađenjima, siromaštvom, bolešću i kriminalom. [1]

Kriminal i drugi oblici ugrožavanja sigurnosti neprestano se mijenjaju, stoga je potrebno tražiti nove prijetnje i pratiti razvoj kriminala, kao i razviti te prilagoditi svoje politike za suzbijanje kriminala. Jer prevencijom pridonosimo smanjenju veličine, posljedica i ponavljanju ove štete kada, unatoč svemu, i dalje traje. [2]

Poticanje sigurnosne kulture, samozaštite, edukacije i informiranje građana uz mjere poboljšanja i aktivnosti te pomno planiranje okoliša uz kvalitetne propise stvaraju osnovu onoga što želimo postići i osjećati kada je u pitanju urbana sigurnost.

1 Sloboda, jednakost, nacionalna ravnopravnost i ravnopravnost spolova, mirotvorstvo, socijalna pravda, poštivanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, očuvanje prirode i čovjekova okoliša, vladavina prava i demokratski višestranački sustav najviše su vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske i temelj za tumačenje Ustava, Članak 3., stavak 2., Ustav Republike Hrvatske, pročišćeni tekst NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Temeljni i glavni izvori za pisanje ovoga rada bili su zakoni i pravilnici koji reguliraju područje privatne sigurnosti te knjige, stručni članci koji se bave tematikom urbane sigurnosti, urbanizma, kriminala i privatne zaštite. Uz navedene, korisni izvori bili su i stručni članci, priručnici te izvori na internetu.

2. SIGURNOST

Što je ono što svakodnevno radimo? Sve ono što radimo daje mnoštvo informacija o nama, jer to smo mi. Naš posao, obiteljske navike, životne navike i naši hobiji dio su našega identiteta, a time i dio naše ranjivosti. Još od ranih početaka organiziranog života čovjeka, sigurnost je rijetka i dragocjena. Povijest čovječanstva povijest je sukoba i nesigurnosti. Ratovanja, grabeži, palež, otmice i nasilje bili su za pojedinca dio svakodnevice kao što je to danas gledanje sapunice na televiziji ili odlazak na posao, u trgovinu. Premda je čovječanstvo svoju povijest ispisalo krvavim slovima, ne bi opstalo da nisu nadjačale želje pojedinca za sigurnosti. Želje pojedinca da oni i njihove obitelji budu sigurni nadjačavaju svakodnevno namjere velikih i malih grabežljivaca. [3]

Budući da je sigurnost temeljna vrijednost i najvažnija komponenta razvoja te uvjet opstanka osoba, društva i država, zahtjeva proučavanje pojma i određivanje parametara koji na nju utječu. Što je to koncept sigurnosti? Što je sigurnost u svojoj srži? Što je tvori i o čemu ovisi? Koji su okviri promatranja sigurnosti? Jesu li to čovjek, društvo, država? Ili spoj više entiteta? [4]

2.1. Čovjek kao središnja točka razmatranja fenomena sigurnosti

Bez razumijevanja ljudske prirode ne može biti teorije politike, kao što ne bi bilo ratova ni drugih, pozitivnih i negativnih, ljudskih produkata da ljudska priroda nije takva kakva jest. Ljudsko ponašanje, svakako proizlazi velikim dijelom iz društva u kojem se sam čovjek nalazi, živi i kreće. Sigurnost s aspekta pojedinca možemo promatrati dvojako - kao koncept ljudske sigurnosti (u prvi se plan stavlja zaštita osoba kao potencijalno i/ili stvarno ugroženih entiteta) te u sklopu analize čovjeka kao subjekta sigurnosti, pri čemu pojedinci svojim radnjama i postupcima utječu na sigurnost ostalih. Osim pitanja fizičke sigurnosti ljudi, obuhvaćaju se i različita područja ljudske djelatnosti, odnosa i razvoja. No zbivanja su toliko brojna i različita da ljudska priroda ne može biti jedina determinanta tih procesa. Iz toga proizlazi da je ljudsku sigurnost vrlo

teško opisati jer najviše ovisi o ljudskom ponašanju, a svjesni smo da je čovjek nepredvidivo biće te da mnogo aspekata i područja promatranja utječe na koncept ljudske sigurnosti. Ovdje se također dolazi do rasprave o subjektivnoj i objektivnoj kategoriji sigurnosti jer mi ne percipiramo jednako opasnosti koje nas okružuju. Ljudska je sigurnost dio šireg spektra suvremene sigurnosti koja je opet ovisna o mnogim faktorima. [4]

2.2. Država kao središnja točka razmatranja fenomena sigurnosti

Hobbes² je rekao, gdje ljudi „žive bez zajedničke vlasti koja ih drži u strahu“, prevladava neprestani „rat svakog čovjeka protiv svakog drugog“. Stanje straha i neprestana opasnost od nasilne smrti tjeraju ljude na udruživanje u veće cjeline te na uspostavljanje društvenih i državnih institucija kako bi osigurali osobnu sigurnost i mir. Država je ipak najvažniji čimbenik u zaštiti vlastitih građana jer svi ostali subjekti – civilno društvo i razni društveni pokreti, nevladine i međunarodne organizacije i institucije – ne mogu nadomjestiti ulogu države u njezinim temeljnim funkcijama poput stvaranja i raspodjele bogatstva između svojih građana, pružanja sigurnosti i održavanja reda, primjene sile. Bilo da na nacionalnu sigurnost utječu faktori (prijetnje) vojnog, političkog, gospodarskog, socijalnog ili ekološkog područja. [4]

2 Thomas Hobbes (Malmesbury, Wiltshire, 5. travnja 1588. - Hardwick Hall, Derbyshire, 4. prosinca 1679.) je engleski filozof. Bio je filozof koji je tvorac teorije društvenog ugovora. Njegovo najpoznatije djelo je "Levijatan" (Leviathan). U tom djelu on iznosi doktrinu modernih prirodnih prava. On je tvrdio da je prirodno stanje "rat svih protiv svih". (Prirodno stanje označava stanje u kojem se čovjek nalazio prije nego što su sagrađeni gradovi, ili neki put kad nisu postojale ni društvene zajednice. Ponekad se ovaj pojam odnosi i na stanje čovjeka prije nego što je uopće živio s drugim ljudima: i da je čovjek naslijedio svoju prirodu od ranih majmunskih vrsta koje su čovječiji evolucijski pretci.)

Izvor: Wikipedija

Pristupila: 19.3.2020.

Instrumenti kojima država, kao najvažniji čimbenik u zaštiti građana, nastoji uspostaviti sigurnost unutar svoga teritorija jesu zakoni. Zakon je normativni akt države koji po točno određenom postupku donosi zakonodavni organ te države. Njima država ograničava i sprječava utjecaj pojedinca na sigurnost ostatka populacije. Zakoni kojima država omogućuje svakom svom stanovniku uvjete za siguran život, bit će preciznije objašnjeni u poglavlju koje slijedi. [14]

3. ZAKONSKI TEMELJI KOD MJERA URBANE SIGURNOSTI

Svugdje u svijetu suvremeno društvo, pojedinci i zajednice suočavaju se s mnogobrojnim sigurnosnim izazovima, prijetnjama i rizicima. Sigurnost javnih površina i umanjenje prijetnji javnom redu, od najveće su važnosti za zajednice koje pretendiraju na zasluživanje epiteta održivosti. Povećanje sigurnosti i mobilnosti korisnika javnih površina je imperativ suvremenog društva. Izgradnja zajedničke odgovornosti za lokalnu sigurnosnu situaciju kroz primjenu preventivnih mjera i aktivnosti, može u značajnom smislu unaprijediti život i razvoj lokalne zajednice u području sigurnosti, čime ona ostvaruje sve druge aspekte suvremenog razvoja u području gospodarstva, socijalnih odnosa, političkog razvoja, sigurnosti okoliša i dr. [15]

Kao što smo spomenuli u prethodnom poglavlju, čuvanje slobode, života i imovine ne može biti dodijeljeno ljudima zato što oni često mogu biti subjektivni u svojim procjenama, stoga je nužna uspostava države kroz društveni ugovor, odnosno sporazum po kojem se svi pripadnici društva slažu da jednako i ravnopravno sudjeluju u upravljanju zajednicom sa zajedničkim ciljevima. Pravila i Zakoni postoje kako bi se spriječili sukobi, osigurala pravednost, zaštitila naša prava i sloboda te stvorilo sigurnije društvo.

3.1. Zakon o prostornom uređenju³

Zakonom se uređuje sustav prostornog uređenja: ciljevi, načela i subjekti prostornog uređenja, praćenje stanja u prostoru i području prostornog uređenja, uvjeti planiranja prostora, donošenje Strategije prostornog razvoja Republike Hrvatske, prostorni planovi uključujući njihovu izradu i postupak donošenja, provedba prostornih planova, uređenje građevinskog zemljišta, imovinski instituti uređenja građevinskog zemljišta i nadzor. [29]

³ Zakon o prostornom uređenju NN 153/13, 65/17, 114/18, 39/19, 98/19

Ciljevi prostornog uređenja su:

1. Ravnomjeran prostorni razvoj usklađen s gospodarskim, društvenim i okolišnim polazištima,
2. Prostorna održivost u odnosu na racionalno korištenje i očuvanje kapaciteta prostora na kopnu, moru i u podmorju u svrhu učinkovite zaštite prostora,
3. Povezivanje teritorija države s europskim sustavima prostornog uređenja,
4. Njegovanje i razvijanje regionalnih prostornih osobitosti,
5. Međusobno usklađen i dopunjujući razmještaj različitih ljudskih djelatnosti i aktivnosti u prostoru radi funkcionalnog i skladnog razvoja zajednice uz zaštitu integralnih vrijednosti prostora,
6. Razumno korištenje i zaštita prirodnih dobara, očuvanje prirode, zaštita okoliša i prevencija od rizika onečišćenja,
7. Zaštita kulturnih dobara i vrijednosti,
8. Dobro organizirana raspodjela i uređenje građevinskog zemljišta,
9. Kvalitetan i human razvoj gradskih ruralnih naselja, razvoj zelene infrastrukture te siguran, zdrav, društveno funkcionalan životni i radni okoliš,
10. Cjelovitost vrijednih obalnih ekosustava i kakvoća mora za kupanje i rekreaciju,
11. Odgovarajući prometni sustav, osobito javni prijevoz,
12. Opskrba, funkcionalna pristupačnost i uporaba usluga i građevina za potrebe različitih skupina stanovništva, osobito djece, starijih ljudi i osoba smanjenih sposobnosti i pokretljivosti,
13. Kvaliteta, kultura i ljepota prostornog i arhitektonskog oblikovanja,
14. Stvaranje visokovrijednog izgrađenog prostora s uvažavanjem specifičnosti pojedinih cjelina te razvijanjem zelene infrastrukture uz poštivanje prirodnog i urbanog krajobraza i kulturnog naslijeđa, a posebice uređenja ugostiteljsko-turističkih područja na obalnom i kopnenom području uz zaštitu užeg obalnog pojasa od građenja,
15. Prostorni uvjeti za razvoj gospodarstva,

16. Nacionalna sigurnost i obrana Države te zaštita od prirodnih i drugih nesreća.

Ciljevi prostornog uređenja postižu se primjenom načela prostornog uređenja u izradi i donošenju prostornih planova te njihovoj provedbi.

Prostorno uređenje temelji se na načelima:

1. Integralnog pristupa u prostornom planiranju
2. Uvažavanje znanstveno i stručno utvrđenih činjenica
3. Prostorne održivosti razvitka i vrsnoće gradnje
4. Ostvarivanja i zaštite javnog i pojedinačnog interesa
5. Horizontalne integracije u zaštiti prostora
6. Vertikalne integracije
7. Javnosti i slobodnog pristupa podacima i dokumentima značajnim za prostorno uređenje

Prostornim planovima se u svrhu ostvarivanja ciljeva prostornog uređenja, sukladno načelima prostornog uređenja, uređuje svrhovita organizacija, korištenje i namjena prostora te uvjeti za uređenje, unaprjeđenje i zaštitu prostora države, županija, gradova i općina. Njima se propisuju uvjeti za građenje građevina i provedbu drugih zahvata u prostoru na određenoj razini i / ili lokaciji u skladu s kojima se izdaje akt za provedbu prostornog plana, smjernice za izradu prostornih planova užih područja kada je to propisano ovim Zakonom i mjere za urbanu sanaciju ako su potrebne. Stručne poslove u vezi s izradom nacrtu prijedloga i nacrtu konačnog prijedloga prostornog plana, osim same izrade tih nacrtu, te administrativne poslove u vezi s izradom i donošenjem prostornog plana, ako ovim Zakonom nije propisano drukčije, obavlja nositelj izrade prostornog plana. Nositelj izrade prostornog plana državne razine je Ministarstvo, prostornog plana područne (regionalne) razine stručno upravno tijelo županije, a prostornog plana lokalne razine stručno upravno tijelo jedinice lokalne samouprave. [29]

3.2. Zakon o privatnoj zaštiti⁴

Pomoću Zakona o privatnoj zaštiti uređuju se uvjeti i način obavljanja djelatnosti i poslova zaštite osoba i imovine koju ne osigurava država i iznad opsega koji osigurava država te uvjeti, način i nadzor rada osoba koje obavljaju djelatnost i poslove privatne zaštite. Privatna zaštita je sigurnosna gospodarska djelatnost koja se provodi radi postizanja prihvatljive razine privatne i javne sigurnosti građana i njihove imovine te održavanja reda i mira u ugovornom opsegu. Djelatnost privatne zaštite obuhvaća poslove zaštite osoba i imovine koji se obavljaju tjelesnom⁵ i/ili tehničkom zaštitom⁶ te poslove izrade prosudbi ugroženosti, uz primjenu pravila postupanja propisanih ovim Zakonom i propisima donesenim na temelju ovoga Zakona. Prije uspostave privatne zaštite potrebno je izraditi prosudbu ugroženosti kojom će se odrediti stvarna razina rizika od počinjenja kaznenih djela i ugrožavanja života i imovine osoba u objektu ili na javnoj i drugoj površini, ovisno o vanjskim i unutarnjim faktorima ugroženosti. Djelatnost privatne zaštite obuhvaća:

1. zaštitu stambenih, poslovnih i drugih objekata i prostora te javnih i drugih površina
2. zaštitu novčarskih institucija
3. pružanje tjelesne i tehničke intervencije po dojavi
4. neposrednu tjelesnu zaštitu osoba
5. zaštitu mirnih prosvjeda, sportskih natjecanja i javnih okupljanja

4 Zakon o privatnoj zaštiti NN 16/20

5 Tjelesna zaštita- zaštita osoba i imovine koja se obavlja osobnom nazočnošću osobe koja obavlja poslove zaštite i njegovom zaštitnom aktivnošću, bez dominantne uporabe tehničkih sredstava i naprava

6 Tehnička zaštita- zaštita osoba i imovine koja se obavlja dominantnom uporabom tehničkih uređaja i sustava radi stvaranja tehničkih uvjeta za sprječavanje protupravnih radnji usmjerenih prema štićenoj osobi ili imovini.

Izvor: Zakon o privatnoj zaštiti, NN 16/20

Pristupila: 19.03.2020

6. zaštitu kulturnih i prirodnih dobara ili stvari od znanstvenog, umjetničkog, povijesnog ili tehničkog značenja koja se nalaze u javnoj zbirci, zaštićenoj privatnoj zbirci ili su izložena za javnost te zaštitu okoliša

7. osiguranje i pratnju pri distribuciji novca, vrijednosnih papira i dragocjenosti

8. osiguranje i pratnju pri distribuciji drugih pošiljaka te transportu osoba

9. izradu prosudbi ugroženosti osoba i imovine

Poslove privatne zaštite mogu obavljati fizičke osobe koje su dobile dopuštenje Ministarstva za obavljanje tih poslova kao zaposlenici pravnih osoba i obrta koji imaju odobrenje za obavljanje djelatnosti privatne zaštite. Poslovi privatne zaštite, ovisno o razini složenosti te ovlastima osoba koje ih obavljaju, razvrstavaju se na poslove:

1. čuvara

2. zaštitara

3. zaštitara specijalista

4. zaštitara tehničara

5. zaštitara IPU-a. [30]

3.3. Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira⁷

Prekršaji protiv javnog reda i mira su djela kojima se na nedozvoljen način remeti mir, rad ili normalan način života građana, stvara nemir, neraspoloženje, uznemirenost ili ometa kretanje građana na ulicama i drugim javnim mjestima ili ometa ostvarivanje njihova prava i dužnosti, vrijeđa moral, ometa vršenje zakonitih mjera državnih tijela i službenih osoba, ugrožava opća sigurnost ljudi i imovine, vrijeđaju državna tijela ili se na drugi način narušava javni red i mir građana te djela utvrđena ovim Zakonom. [31]

Bitno obilježje takvih prekršaja sadržano je u činjenici da se oni uglavnom čine na javnim mjestima: ulicama, trgovima, ugostiteljskim objektima i drugim javnim mjestima. U najčešće evidentirane prekršaje spadaju: svađa ili vika, tučnjava, drsko ponašanje, odavanje pijanstvu na javnom mjestu, omalovažavanje ili vrijeđanje policijskih službenika, držanje životinja bez nadzora, prosjačenje i odavanje skitnji, davanje alkohola osobama pod utjecajem alkohola. [24]

Za prekršaje protiv javnog reda i mira izriču se novčane kazne i izuzetno kazne zatvora, a može se izreći i zaštitna mjera oduzimanja predmeta, zaštitna mjera obaveznog liječenja od alkoholizma i narkomanije i zaštitna mjera udaljenja s područja općine na kojem je prekršaj izvršen. [31]

⁷ Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira NN 5/90, 30/90, 47/90, 29/94

3.4. Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima⁸

Svrha ovoga Zakona je osiguravanje sigurnosti gledatelja, natjecatelja i drugih sudionika športskog natjecanja ili športske priredbe i stvaranje okruženja koje sprječava, suzbija i sankcionira nedolično ponašanje, nered, te nasilje, prije, za vrijeme i nakon športskog natjecanja ili športske priredbe, zaštita gledatelja koji se dolično ponašaju, zaštite drugih građana i njihove imovine i imovine pravnih osoba te stvaranje uvjeta da športsko natjecanje ili športska priredba što više pridonosi kvaliteti života građana, osobito mladeži. [32]

Zakonom se propisuju:

- protupravna ponašanja prije, za vrijeme i nakon športskog natjecanja ili športske priredbe,
- obveze i odgovornosti športskih udruga, ustanova i trgovačkih društava koji su organizatori ili sudjeluju u športskom natjecanju, te športskih saveza i drugih športskih udruga više razine,
- posebni uvjeti koje mora ispunjavati športski objekt i obveze vlasnika ili korisnika športskog objekta,
- obveze i odgovornosti gledatelja športskog natjecanja, osobito ograničavanja u mogućnosti prisustvovanja športskom natjecanju,
- obveze i odgovornosti športaša, trenera, sudaca i drugih osoba koje vode športsko natjecanje,
- obveze i odgovornosti sredstava javnog priopćavanja,
- obveze i ovlasti ministarstva nadležnog za poslove športa i ministarstva nadležnog za unutarnje poslove u provođenju ovoga Zakona,
- kaznena djela, prekršaji i sankcije za protupravna ponašanja propisana ovim Zakonom [32]

⁸ Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima NN 117/03, 71/06, 43/09, 34/11

3.5. Zakon o javnom okupljanju⁹

Zakon o javnom okupljanju podrazumijeva mirna okupljanja i javne prosvjede, javne priredbe i druge oblike okupljanja te se jedino na temelju Zakona mogu propisati ograničenja prava na javno okupljanje koja su nužna u demokratskom društvu radi zaštite sloboda i prava drugih ljudi, pravnog poretka, javnog morala i zdravlja. Sloboda govora i javnog nastupa na javnom okupljanju ograničena je zabranom svakog pozivanja i poticanja na rat ili uporabu nasilja, na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju ili bilo koji oblik nesnošljivosti¹⁰. Mirnim okupljanjem i javnim prosvjedom podrazumijeva se svako organizirano okupljanje više od 20 ljudi, koje se održava radi javnog izražavanja i promicanja političkih, socijalnih i nacionalnih uvjerenja i ciljeva. Javnim priredbama podrazumijevaju se okupljanja organizirana radi ostvarivanja prihoda u okviru registrirane djelatnosti, a koja, s obzirom na broj sudionika ili narav priredbe, zahtijevaju poduzimanje posebnih sigurnosnih mjera. Drugi oblici okupljanja podrazumijevaju okupljanje kojima je svrha ostvarivanje gospodarskih, vjerskih, kulturnih, humanitarnih, športskih, zabavnih interesa. [26]

9 Zakon o javnom okupljanju NN 128/99, 90/05, 139/05, 150/05, 82/11, 78/12

10 „Svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama. Svi su pred zakonom jednaki.“ Glava III. Zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda, Članak 14., stavka 1., Ustava Republike Hrvatske, pročišćeni tekst NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14

„Sudionicima mirnog okupljanja i javnog prosvjeda zabranjeno je nositi odoru, dijelove odore, odjeću, oznake ili druga obilježja kojima se poziva ili potiče na rat ili uporabu nasilja, na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju ili bilo koji oblik nesnošljivosti“

Glava II. Mirna okupljanja i prosvjedi, Članak 18., Zakona o javnom okupljanju, pročišćeni tekst zakona NN 128/99, 90/05, 139/05, 150/05, 82/11, 78/12

3.6. Zakon o cestama¹¹

Mobilnost je osnovna ljudska potreba, jer ljudski opstanak i društvene interakcije ovise upravo o njoj, odnosno o sposobnosti premještanja ljudi i robe. Prometne organizacije i urbane sredine moraju osigurati mobilnost svim ljudima i nikada ne smiju težiti njezinom smanjivanju. Iz tog razloga cesta kao građevina namijenjena prometu cestovnih vozila u svom sastavu treba sadržavati predviđene i prometne površine za druge vrste prometa, npr. pješački hodnici, biciklističke staze i dr. Ceste se razvrstavaju temeljem različitih kriterija, npr. prema funkciji i važnosti, veličini i broju gradova koje ceste povezuju, namjeni, težini i gustoći prometa, broju kolnika i voznih trakova, smjeru prometa, vrsti kolničke konstrukcije i sl. Prema položaju u prostoru cesta može biti izvan naselja, u naselju ili zaobilaznica. [16]

Javne ceste moraju biti građene, rekonstruirane i održavane sukladno važećim propisima, ovisno o njihovom društvenom, prometnom i gospodarskom značenju razvrstavaju u jednu od sljedeće četiri skupine:

- 1) autoceste,
- 2) državne ceste,
- 3) županijske ceste,
- 4) lokalne ceste.

Poslovi održavanja javnih cesta u smislu Zakona jesu:

- planiranje održavanja i mjera zaštite javnih cesta i prometa na njima,
- redovito i izvanredno održavanje javnih cesta,
- ustupanje radova redovitog i izvanrednog održavanja javnih cesta,
- stručni nadzor i kontrola kakvoće ugrađenih materijala i izvedenih radova održavanja javnih cesta,
- ustupanje usluga stručnog nadzora i kontrole kakvoće ugrađenih materijala i izvedenih radova održavanja javnih cesta,

¹¹ Zakon o cestama NN 84/11, 22/13, 54/13, 148/13, 92/14, 110/19

- osiguranje uklanjanja oštećenih i napuštenih vozila i drugih stvari s javne ceste,
- ophodnja. [27]

3.7. Pravilnik o privremenoj regulaciji prometa i označavanju te osiguranju radova na cestama¹²

Njime se propisuju uvjeti, postupci i način uspostave privremene regulacije cestovnog prometa te označavanja i osiguranja mjesta na kojima se izvode radovi ili na kojima je nastao izvanredni događaj ili bilo koji drugi događaj koji ugrožava sigurnost odvijanja prometa. Uvjeti i način uspostave privremene regulacije prometa ovise o vrsti ceste, izvoru, vremenu nastanka i vremenu trajanja radova ili privremene opasnosti. Primjenjuju se u slučajevima kada građevinski radovi, radovi održavanja ceste, javne manifestacije, izvanredni događaji ili bilo koji drugi događaji na cesti ili njezinoj neposrednoj blizini imaju izravan ili neizravan utjecaj na protočnost i sigurnost odvijanja prometa. Privremena regulacija prometa uspostavlja se postavljanjem odgovarajuće prometne signalizacije i opreme prema standardnim shemama regulacije. [28]

¹² Pravilnik o privremenoj regulaciji prometa i označavanju te osiguranju radova na cestama, (NN 84/11, 22/13, 54/13, 148/13 i 92/14)

4. URBANA SIGURNOST

Urbana sigurnost je pravo ne biti žrtva nasilnog kriminala u urbanom prostoru, a obuhvaća područje koje je primarno u nadležnosti lokalne zajednice. Uključuje sve one aktivnosti i inicijative koje su usmjerene na poboljšanje kvalitete života u gradovima. Ona promiče uredan i miran suživot građana naspram neuljudnosti, kriminala i straha od kriminala.

Obzirom na činjenicu da najveći broj svjetske populacije živi u gradovima, preventivne aktivnosti pri zaštiti osoba i njihove imovine moraju uzeti u obzir sve karakteristike i specifičnosti urbanih sredina. Kako bi se to omogućilo, u obzir se uzimaju obvezni prostorni pokazatelji kao što su demografska (broj, razmještaj i struktura stanovništva) i socijalno gospodarska struktura (ekonomski razvoj), obilježja sastava naselja, korištenje zemljišta, izdvojena građevinska područja, postojeća prometna, energetska i komunalna infrastruktura, gospodarenje otpadom, korištenje prirodnih resursa, zaštićena prirodna i kulturna dobra, područja od posebnog značaja i obilježja, dokumenti prostornog uređenja (pokrivenost prostornim planovima, provedba, urbana preobrazba, sanacija i nadzor), te vrsta i broj gospodarskih aktivnosti na mogućnost pojave određenih štetnih događaja. Pod štetne događaje ubrajamo razne vrste kriminala, terorizma, sportskih ili političkih nereda na javnim prostorima ili sportskim natjecanjima i druge događaje na koje se može i mora utjecati planiranjem i donošenjem normativnih, upravnih, organizacijskih, obrazovnih i propagandnih mjera i aktivnosti, te operativnih primjena s ciljem sprječavanja, odnosno svođenja neželjenih posljedica na najmanju moguću mjeru. U procesu donošenja konačnih akata kojima se definira stvarna razina rizika te planovi postupanja u kriznim situacijama, važno je sudjelovanje pojedinaca iz raznih gospodarskih grana od urbanista do menadžera sigurnosti. Posebnu pažnju treba usmjeriti na one objekte i urbane prostore koji su svrstani

u objekte kritične infrastrukture¹³, javne prostore na kojima se učestalije odvijaju javna okupljanja, sportske objekte na kojima se odvijaju sportske priredbe visokih sigurnosnih prioriteta, objekte i prostore koji imaju visoku kulturnu vrijednost ili vrijednost znanstvenog, umjetničkog, povijesnog, prirodoslovnog ili tehničkog značaja, te ostale procese rizičnih aktivnosti u pojedinom objektima ili na javnim prostorima. [10]

13 Nacionalne kritične infrastrukture su sustavi, mreže i objekti od nacionalne važnosti čiji prekid djelovanja ili prekid isporuke roba ili usluga može imati ozbiljne posljedice na nacionalnu sigurnost, zdravlje i živote ljudi, imovinu i okoliš, sigurnost i ekonomsku stabilnost i neprekidno funkcioniranje vlasti. (energetika, komunikacijska i informacijska tehnologija, promet, zdravstvo, vodno gospodarstvo, hrana, financije, proizvodnja, skladištenje i prijevoz opasnih tvari, javne službe, nacionalni spomenici i vrijednosti). Osim sektora navedenih u stavku 1. ovog Zakona, Vlada Republike Hrvatske može odlukom odrediti kritične infrastrukture i iz drugih sektora.
Izvor: Zakon o kritičnim infrastrukturama, NN 56/13
Pristupila: 19.03.2020.

5. MJERE URBANE SIGURNOSTI

Kriminalitet je društveni problem koji utječe na živote i svakodnevicu tisuća ljudi te uz strah koji uzrokuje ograničava slobodu kretanja ljudi u njihovim zajednicama, onemogućava im sudjelovanje u različitim aktivnostima i u konačnici ozbiljno narušava kvalitetu njihova života. Stoga, da bi takav okoliš uistinu bio učinkovit i da bi se načela u potpunosti implementirala mora se dogoditi stapanje dizajnerskih i društvenih odnosno ljudskih čimbenika. To stapanje zahtjeva uključenost različitih pojedinaca s odgovarajućom obukom i znanjem iz različitih područja. Ključ uspjeha bilo koje intervencije u dizajn fizičkog okoliša leži u činjenici da u tu intervenciju trebaju biti uključene i osobe koje će taj okoliš koristiti. [6]

5.1. Dizajn i struktura naselja

Ključna stvar kod urbanih naselja je sam dizajn i struktura (obuhvaćanje elemenata poput integracije, funkcionalne efikasnosti, ekološke usklađenosti, osjećaja mjesta te komercijalne održivosti). Gradovi postoje radi komunikacije i povezivanja među ljudima, time im je temeljna zadaća stvoriti mjesto i odgovornost prema životnoj sredini, društvenoj jednakosti i ekonomskoj izvodljivosti. Oblikovanje zgrada i javnog prostora te način i mjesto njihovog spoja postizemo kroz razradu „detalja“. Kada govorimo o građevinama pažnju posvećujemo elementima kao što su: nivo zgrade, obrada uglova, linija krova, vrata i prozori, materijali, boje i sl. dok se elementi javnog prostora tiču ulica, rasvjete, zelenila (unutar javnog prostora ali i okolo javnog prostora), ali i same umjetnosti koja krase određeno područje. Njihovo povezivanje ostvarujemo korištenjem elementima poput ograde, stepenica, zidova, vrata, prozora i sl. Upravo kroz razradu i povezivanje tih elemenata postiže se ili se gubi kvaliteta i identitet mjesta. [11]

Ključni principi urbanog dizajna:

1. Prvo i osnovno treba biti „mjesto za ljude“

Da bi neki prostor odnosno mjesto funkcioniralo dobro, mora biti sigurno, udobno, raznovrsno i atraktivno, prepoznatljivo i zabavno te pružati mogućnost izbora. Živa mjesta stvaraju mogućnosti za susrete, veselje na ulici i uživanje u promatranju prolaznika.

2. Obogaćivanje postojećeg

Odnosi se na sve nivoe - centar, grad, susjedstvo i ulicu. Govori o novim intervencijama koje trebaju obogatiti postojeći gradski prostor (nova boja na ogradi ili klupi, sadnja novih biljki, rekonstrukcija dječjeg igrališta i sl.)

3. Uspostavljanje veza

Mjesta trebaju biti takva da se do njih lako dolazi ali da se i fizički vizualno uklope u okolinu. Posebnu pažnju potrebno je posvetiti pješacima, biciklistima, vozilima javnog prijevoza i automobilima.

4. Suradnja sa pejzažom

Potrebno je postići ravnotežu prirodne i izgrađene sredine i iskoristiti pogodnosti svake lokacije, odnosno klimu, stabilnost terena, ekološke i pejzažne razlike a sve u svrhu energetske efikasnosti i udobnosti.

5. Miješanje različitih namjena i oblika

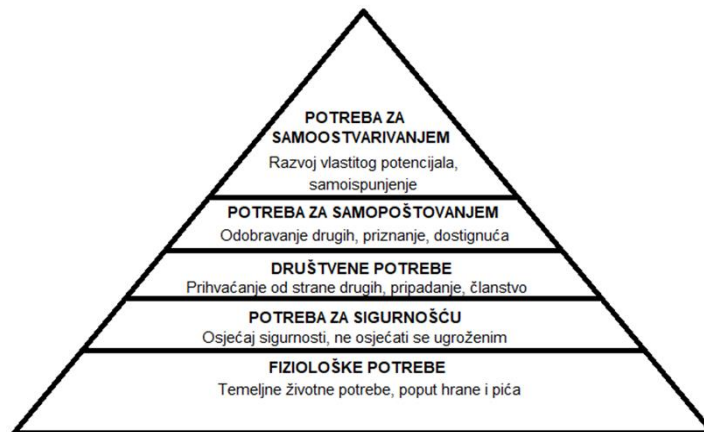
Ugodna mjesta su ona mjesta koja mogu primiti različite zahtjeve najšireg kruga korisnika, uvjeta ili društvenih grupa. I u takvim prostorima su uspješno uklopljeni različiti objekti, funkcije, gustoće i oblici vlasništva. [11]

5.2. Građani

Urbanizacija odnosno razvoj gradova postaje globalni fenomen, gradovi imaju sve važniju ulogu u ekonomskom, socijalnom, gospodarskom i kulturnom smislu. Prema tome, većina ljudi opredjeljuje se za život u gradu. U takvom procesu gradovi ubrzano rastu, postaju područja brojnih komunalnih problema, društvenih nejednakosti, čestih neprikladno riješenih prometnih sustava i područjima koja nemaju dovoljno mjesta za željeni životni prostor. Stoga se, kao uzroci pojave kriminalnog ponašanja i aktivnosti stanovništva obično navode urbanizacija, migracije, promjene u strukturi stanovništva, nova rađanja (demografija), slobodno vrijeme stanovništva, obrazovni i kulturni nivo ljudi, materijalno stanje itd. [7]

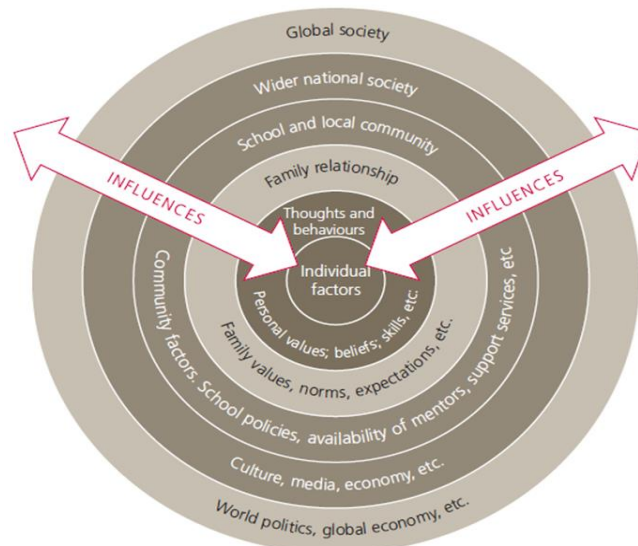
Mnogi kriminolozi ističu važnost psiholoških varijabli i smatraju da na kriminalitet utječu psihosocijalni faktori, te duševna zaostalost i psihoza. Kako bi bolje shvatili poveznicu kriminala i čovjeka, obratit ćemo pozornost na Maslowljev¹⁴ hijerarhiju potreba, koja opisuje urođene potrebe svakog čovjeka koje ga usmjeravaju i motiviraju za određena ponašanja. Naime, kada neke od tih potreba nisu zadovoljene čovjek može osjećati nezadovoljstvo i nemir, te potrebu da još nešto ostvari ili promijeni. [17]

14 Abraham Harold Maslow (New York, 1. travnja 1908. – 8. lipnja 1970.), američki psiholog, teoretičar pokreta za ljudske potencijale. Osnivač je škole unutar suvremene psihologije koja je poznata pod imenom humanistička psihologija. Njegova teorija ličnosti predstavlja jedan od temelja te škole pa se stoga može nazvati humanističkom teorijom ličnosti. (Dva temeljna dijela ove teorije: hijerarhija motiva, vrednota i potreba te samoostvarene osobe). Maslow je polazio od toga da su ljudi u osnovi dobri ili neutralni, a ne zli. Psihopatologija je rezultat iskrivljavanja i frustracije osnovne prirode ljudskog organizma. Maslow je dalje intenzivno proučavao zdrave samoispunjene pojedince i zaključio da samoaktualizirani ljudi prihvaćaju sebe i druge takvi kakvi jesu, sposobni su nositi se sa svojim brigama, ali i prepoznati potrebe i želje drugih ljudi. Izvor: Wikipedija
Pristupila: 19.03.2020



Slika 1. Maslowljeva hijerarhija potreba [5]

Spoj ljudskog nezadovoljstva u smislu nedostatka nekih od osnovnih potreba (Maslowljeva hijerarhija potreba), što prikazuje slika 1., te nezadovoljstva na globalnoj, nacionalnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini te socijalni i ekonomski faktori potječu i utječu na kriminal kao što je predočeno na slici 2.



Slika 2. Čimbenici koji utječu na rizike kriminala i nasilje [5]

Opasnosti koje prijete građanima u urbanim naseljima možemo podijeliti na tri glavna problema, a to su:

Kaznena djela protiv imovine:

Ova vrsta kriminaliteta usmjerena je protiv imovine, motivirana je nastojanjem počinitelja da sebi ili drugome pribavi protupravnu imovinsku korist ili da drugom nanese štetu. Sastoji se od krađa, prevara, zloupotrebe čekova, zloupotrebe bankovnih kreditnih kartica, paljevine. Bitna obilježja imovinskog kriminaliteta su: masovnost, kriminalni povrat, organiziranost (provalničke grupe, razbojničke bande, džeparske „dvojke“ i „trojke“), mreža kradljivaca automobila itd. [7]

Tablica 1. Statistički podaci o kaznenim djelima protiv imovine za 2019. [18]

| Kaznena djela | Prijavljena kaznena djela | | | Razriješena | | Naknadno otkrivena kaznena djela | | | |
|-----------------------------------|---------------------------|------------|---------------|--------------|-------------|----------------------------------|-------------|------------------|-------------|
| | Ukupno | Zatečen | Nepoznat | Ukupno | % | Ukupno | % | Ranija razdoblja | %izvješt |
| Teške krađe | 11.579 | 119 | 11.406 | 2.781 | 24,0 | 2.608 | 22,9 | 403 | 19,3 |
| Krađe | 11.115 | 147 | 10.767 | 3.395 | 30,5 | 3.047 | 28,3 | 363 | 24,9 |
| Razbojništva | 670 | 11 | 637 | 306 | 45,7 | 273 | 42,9 | 37 | 37,0 |
| Razbojničke krađe | 168 | 8 | 146 | 115 | 68,5 | 93 | 63,7 | 4 | 61,0 |
| Prijevare | 1.496 | 6 | 1.198 | 1.274 | 85,2 | 976 | 81,5 | 53 | 77,0 |
| Ostala | 1.995 | 56 | 1.567 | 1.226 | 61,5 | 798 | 50,9 | 15 | 50,0 |
| UKUPNO (opći kriminalitet) | 27.023 | 347 | 25.721 | 9.097 | 33,7 | 7.795 | 30,3 | 875 | 26,9 |
| Gospodarski i organizirani krim. | 769 | 5 | 433 | 746 | 97,0 | 410 | 94,7 | 3 | 94,0 |
| UKUPNO | 27.792 | 352 | 26.154 | 9.843 | 35,4 | 8.205 | 31,4 | 878 | 28,0 |

Kaznena djela i prekršaji s elementima nasilja:

Nasilje je uvijek bilo prisutno na društvenoj sceni te sve više postaje društvena svakodnevnica jer je u posljednjih godina u većini zemalja u porastu. Kod ovakve vrste kriminaliteta za postizanje određenog cilja poduzima se napad na žrtvu ili se žrtvi prijeti napadom i to kod građana izaziva strah i uznemirenost. Kao bitna obilježja nasilništva su: sklonost ka izživljavanju bez razumnog povoda, prinuđivanje drugog da trpi takvo ponašanje čime se teško vrijeđa njegovo dostojanstvo ili ugrožava fizički integritet. Nasilje u obitelji, nasilje na javnim mjestima, nasilje na sportskim natjecanjima i sl. pripadaju prekršajima¹⁵ s elementima nasilja dok ubojstva, silovanja, razbojništvo, krađe i sl. svrstavamo u kaznena djela¹⁶. [7]

Tablica 2. Kaznena djela protiv života i tijela za 2019. [18]

| Kaznena djela | Prijavljena kaznena djela | | | Razriješena | | Naknadno otkrivena kaznena djela | | | |
|------------------------------------|---------------------------|-----------|------------|--------------|-------------|----------------------------------|-------------|------------------|-------------|
| | Ukupno | Zatečen | Nepoznat | Ukupno | % | Ukupno | % | Ranija razdoblja | %izvješt |
| Ubojstva i teška ubojstva | 30 | 1 | 19 | 29 | 96,7 | 18 | 94,7 | | 94,7 |
| Ubojstva i teška ubojstva- pokušaj | 98 | 4 | 27 | 98 | 100,0 | 27 | 100,0 | 3 | 88,9 |
| Tjelesne ozljede | 826 | 9 | 195 | 810 | 98,1 | 179 | 91,8 | 1 | 91,3 |
| Teške tjelesne ozljede | 738 | 9 | 403 | 680 | 92,1 | 345 | 85,6 | 8 | 83,6 |
| O s t a l a | 57 | | 42 | 57 | 100,0 | 42 | 100,0 | 1 | 97,6 |
| UKUPNO (opći kriminalitet) | 1.749 | 23 | 686 | 1.674 | 95,7 | 611 | 89,1 | 13 | 87,2 |
| Nepružanje pomoći (promet) | 21 | | 18 | 17 | 81,0 | 14 | 77,8 | | 77,8 |
| UKUPNO | 1.770 | 23 | 704 | 1.691 | 95,5 | 625 | 88,8 | 13 | 86,9 |

15 Prekršaji protiv javnog reda i mira su djela kojima se na nedozvoljen način remeti mir, rad ili normalan način života građana, stvara nemir, neraspoloženje, uznemirenost ili ometa kretanje građana na ulicama i drugim javnim mjestima ili ometa ostvarivanje njihova prava i dužnosti, vrijeđa moral, ometa vršenje zakonitih mjera državnih organa i službenih osoba, ugrožava opća sigurnost ljudi i imovine, vrijeđaju državni organi ili se na drugi način narušava javni red i mir građana te djela utvrđena zakonom.

Izvor: Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira NN 5/90, 30/90, 47/90, 29/94

Pristupila: 19.03.2020

16 Kaznena djela i kaznenopravne sankcije propisuju se samo za ona ponašanja kojima se tako povređuje ili ugrožavaju osobne slobode i prava čovjeka te druga prava i društvene vrijednosti zajamčene i zaštićene Ustavnom Republike Hrvatske i međunarodnim pravom da se njihova zaštita ne bi mogla ostvariti bez kaznenopravne prisile.

Izvor: Kazneni zakon NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19

Pristupila: 19.03.2020.

Tablica 3. Poredbeni prikaz prekršaja iz Zakona o prekršajima protiv JRM-a [18]

| Vrsta prekršaja | Broj prekršaja | | + - % | Počinitelji | | | | + - % |
|---|----------------|---------------|--------------|---------------|---------------|---------------|--------------|-------------|
| | 2018. | 2019. | | 2018. | 2019. | | | |
| | | | | | Ukupno | M | Ž | |
| Drsko ponašanje | 2.449 | 2.297 | -6,2 | 3.277 | 3.068 | 2.777 | 291 | -6,4 |
| Odavanje skitnji i prosjačenju | 780 | 705 | -9,6 | 797 | 721 | 444 | 277 | -9,5 |
| Odavanje prostituciji | 6 | 7 | +16,7 | 6 | 7 | | 7 | +16,7 |
| Tučnjava | 2.969 | 2.633 | -11,3 | 4.836 | 4.433 | 3.868 | 565 | -8,3 |
| Svađa, vika i sl. | 4.763 | 4.382 | -8,0 | 5.722 | 5.272 | 4.311 | 961 | -7,9 |
| Vrijeđ.ili omal.mor.osječaja | 298 | 237 | -20,5 | 306 | 247 | 226 | 21 | -19,3 |
| Omalovažavanje pol.službenika MUP-a | 1.705 | 1.616 | -5,2 | 1.770 | 1.679 | 1.467 | 212 | -5,1 |
| Davanje alkohola pijanoj ili ml.osobi | 217 | 183 | -15,7 | 217 | 183 | 77 | 106 | -15,7 |
| Uživanje alkohola i droga na jav.mjestu | 2.185 | 1.670 | -23,6 | 2.187 | 1.669 | 1.504 | 165 | -23,7 |
| Neovlašteno pucanje | 57 | 34 | -40,4 | 57 | 39 | 38 | 1 | -31,6 |
| Nesprječavanje narušavanja JRM | 94 | 86 | -8,5 | 95 | 84 | 64 | 20 | -11,6 |
| Držanje životinja bez nadzora | 1.654 | 1.503 | -9,1 | 1.658 | 1.512 | 1.012 | 500 | -8,8 |
| Ostali prekršaji | 349 | 434 | +24,4 | 406 | 497 | 407 | 90 | +22,4 |
| UKUPNO IZ ZPPJRM | 17.526 | 15.787 | -9,9 | 21.334 | 19.411 | 16.195 | 3.216 | -9,0 |
| Lokalni propisi | 689 | 479 | -30,5 | 752 | 483 | 234 | 249 | -35,8 |
| SVEUKUPNO | 18.215 | 16.266 | -10,7 | 22.086 | 19.894 | 16.429 | 3.465 | -9,9 |

Žrtve u prometu:

Motorizirani cestovni promet jedno je od bitnih obilježja suvremenog razvitka i civilizacije. Mnoge dobrobiti ovog fenomena plaćaju se visokom cijenom nepoželjnog ljudskog stradavanja, a osim individualnih tragedija društvo trpi velike gubitke zbog prometnih nesreća. Prometne su nesreće i nadalje ubojica broj jedan mladih ljudi u dobi između 10 i 25 godina u cijelom svijetu pa i u Hrvatskoj. Iako je svaki život neprocjenjiv, prometne nesreće su i golem trošak za društvo. [18]

Tablica 4. Poredbeni prikaz vrsta prometnih nesreća [18]

| Vrste prometnih nesreća | Nesreće s nastradalim osobama | | | Poginuli | | Ozlijeđeni | |
|---------------------------------|-------------------------------|--------------|-------------|------------|------------|---------------|---------------|
| | 2018. | 2019. | + - % | 2018. | 2019. | 2018. | 2019. |
| Sudari vozila u pokretu | 5.065 | 4.779 | -5,6 | 97 | 94 | 7.766 | 7.247 |
| Udar vozila u parkirano vozilo | 114 | 106 | -7,0 | 2 | | 138 | 143 |
| Slijetanje vozila s ceste | 2.219 | 2.034 | -8,3 | 99 | 110 | 2.792 | 2.507 |
| Nalet na bicikl | 369 | 338 | -8,4 | 16 | 11 | 365 | 340 |
| Nalet na pješaka | 1.364 | 1.270 | -6,9 | 65 | 59 | 1.382 | 1.296 |
| Nalet na motocikl ili moped | 133 | 115 | -13,5 | 1 | 1 | 149 | 137 |
| Sudar s vlakom | 19 | 16 | -15,8 | 7 | 2 | 25 | 23 |
| Udar vozila u objekt na cesti | 82 | 63 | -23,2 | 5 | 1 | 102 | 84 |
| Udar vozila u objekt kraj ceste | 286 | 299 | +4,5 | 15 | 13 | 374 | 354 |
| Nalet na životinju | 39 | 34 | -12,8 | 1 | | 45 | 36 |
| Ostalo | 760 | 641 | -15,7 | 9 | 6 | 851 | 718 |
| UKUPNO | 10.450 | 9.695 | -7,2 | 317 | 297 | 13.989 | 12.885 |

Sve zemlje nastoje osigurati sigurnost i zaštićenost svojih građana i povećati kvalitetu njihovog života. Stoga mjere urbane sigurnosti za ciljeve imaju:

- 1) Provoditi sustavna istraživanja osjećaja sigurnosti građana i stanja urbane sigurnosti u gradu te na temelju rezultata istraživanja postaviti prioritete djelovanja prema povećanju i održavanju urbane sigurnosti
- 2) Djelovati u području svih aspekata prevencije kriminaliteta od zakonskih i razvojnih do prevencije u zajednici,
- 3) Djelovati prema smanjenju kriminaliteta i antisocijalnog ponašanja,
- 4) Usmjeravati djelovanja prema kompleksnom kriminalitetu i sigurnosnim pitanjima u svim područjima javnog života: razvojem projekata za stvaranje sigurnije zajednice usmjerenih na smanjivanje straha od kriminaliteta, povećanjem zastupljenosti vijeća na relevantnim stručnim forumima, određivanjem koordinatora urbane sigurnosti za vezu s javnim životom,
- 5) Raditi na poboljšanju stanja kvalitete javnih površina grada: dobrim urbanim dizajnom aktivno utjecati na prevenciju kriminaliteta oblikovanjem javnih površina, zaštitom od grafita i očuvanjem javnog reda, pokretanje revizije mjera urbane sigurnosti u četvrtima, brzo uklanjanje vandalskih grafita, visoka kvaliteta usluga čišćenja,

poboljšanje uličnog osvjetljenja i reaktivacija prometnih trakova i javnih parkova,

- 6) Djelovati u smjeru osnaživanja zajednice i povećanja mogućnosti za uključivanje građana u aktivnosti osnaživanja i održavanja urbane sigurnosti prepoznavanjem i istraživanjem specifičnih potreba, pronalaženjem i razvijanjem prikladnih odgovora za pojedine skupine u zajednici, posebno one najosjetljivije kao što su djeca, žene, osobe starije životne dobi, kulturno, jezično, rodno i spolno različite zajednice
- 7) Aktivno zagovarati izdvajanje više materijalnih i ljudskih resursa namijenjenih prevenciji u zajednici na višim razinama vlasti. [19]

6. MJERE ZA POBOLJŠANJE URBANE SIGURNOSTI

Strategije urbane sigurnosti koje se provode radi poboljšanja mjera sigurnosti temelje se na načelima:

- 1) Povećanja stvarnog i percipiranog osjećaja sigurnosti građana,
- 2) Smanjenja svih oblika kriminaliteta i antisocijalnog ponašanja u zajednici,
- 3) Poboljšanja kvalitete javnih površina i komunalne urednosti
- 4) Sudjelovanja građana u ostvarenju i održavanju urbane sigurnosti i prevencije kriminaliteta,
- 5) Aktivnog partnerstva relevantnih sudionika urbane sigurnosti i prevencije kriminaliteta, uz prepoznavanje vijeća gradskih četvrti kao integralnih jedinica koordiniranog pristupa u rješavanju uočenih problema urbane sigurnosti,
- 6) Stvaranja održivog modela prevencije kriminaliteta i povećanja urbane sigurnosti koji će se temeljiti na rezultatima istraživanja i uključivati sve aspekte prevencije - zakonsku, situacijsku, razvojnu i prevenciju u zajednici. [19]

Kako bi to postigli potrebno je djelovati u području svih aspekata prevencije kriminaliteta od zakonskih i razvojnih do prevencije u zajednici, djelovati prema smanjenju kriminaliteta i antisocijalnog ponašanja. Dobar urbani dizajn može aktivno utjecati na prevenciju kriminaliteta oblikovanjem javnih površina, stoga je potrebno raditi na poboljšanju stanja kvalitete javnih površina. Uz to također djelovati u smjeru osnaživanja zajednice i povećanja mogućnosti za uključivanje građana u aktivno osnaživanje i održavanje urbane sigurnosti prepoznavanjem i istraživanjem specifičnih potreba, pronalaženjem i razvijanjem prikladnih odgovora za pojedine skupine u zajednici. [18]

Provođenje prevencije protiv kriminala uključuje pristup i različite subjekte a to su; policija, pravosuđe, socijalna skrb, zdravstvo, odgojno obrazovne institucija, različite udruge, vjerske institucije te predstavnici različitih vladinih institucija i civilnog sektora, a posebno radnih tijela i gradskih službi. [16]

6.1. Prevencija kriminaliteta kroz okoliš i urbani dizajn

Prostori u zajednici bilo javni ili privatni, trebaju biti osmišljeni i dizajnirani tako da se ljudi u njima osjećaju sigurno, da ih žele koristiti i da žele boraviti u njima. Nije strano da je kriminal dijelom rezultat mogućnosti koju pruža fizički okoliš, stoga je potrebno mijenjati isti i time smanjiti vjerojatnost da se kriminal dogodi. [6]

6.1.1. Teritorijalnost

Teritorijalnost je koncept dizajna usmjeren na osnaživanje pojmova vlasničke brige i „osjećaja vlasništva“ kod zakonitih korisnika prostora te smanjivanje činjenja kažnjivih radnji kroz obeshrabrivanje nezakonitih korisnika.

Preporuke za poboljšanje:

- uz pomoć staza, zelenila ili ograda jasno podijeliti prostor na privatni i javni,
- zelenilo koje se koristi u uređenju okoliša ne bi smjelo biti više od 1 metra, ograde bi trebale omogućiti da se kroz njih vidi,
- naglasiti ulaz u stambenu zgradu nekim od arhitektonskih elemenata – rasvjetom ili uređenim zelenilom,
- jasno označiti kućni broj kako bi službe za žurne intervencije lako pronašle odredište, te isto tako jasnim isticanjem broja pokazuje se vlasništvo, ali i odgovornost nad određenim posjedom,
- svako oštećenje na prethodno spomenutim elementima uređenja objekata ili okoliša odmah popraviti jer time pokazujemo brigu za prozor.

Kada spominjemo oštećenja i prozor možemo spomenuti i teoriju razbijenog prozora (Balgač prema Wilson, Keling, 1982.) Teorija razbijenog prozora je kriminološka teorija koja u sociologiji objašnjava nastanak i širenje vandalizma u socijalnom okruženju. Na osnovu ove teorije izvedene su brojne studije, a napisano je i nekoliko znanstvenih djela koja ju dokazuju. [6]

Teorija razbijenih prozora predviđa da će nepravilnosti u okolišu izazvati osjećaj da zakon ne postoji, a u situaciji u kojoj nema standarda, vrlo je vjerojatno da će se pojaviti vandalizam. Prema toj teoriji destruktivno ponašanje može se suzbiti ako se na svako uništavanje u javnom prostoru odmah reagira uklanjanjem oštećenja. Znači, važno je da komunalne vlasti odmah poprave svaki razbijeni prozor, grafitima išaranu fasadu i iščupani prometni znak jer tako šalju signal izgređnicima da nedopušteno ponašanje ne prolazi. [21]

6.1.2. Nadzor

Nadzor je vrlo važna komponenta u stvaranju sigurnih zajednica, osobito zbog činjenice da potencijalni počinitelj kaznenog djela neće djelovati ukoliko se procijeni da postoji visoki rizik da netko ili nešto posvjedoči njegovo djelovanje. Nadzor bi mogli podijeliti na četiri vrste:

1. Neformalni (provode ga stanari, slučajni prolaznici, zaposlenici)
2. Prirodni (omogućen je preglednošću i nepostojanjem vizualnih barijera)
3. Formalni (provodi ga policija, zaštitari)
4. Tehnički nadzor (nadzorne kamere, ulazak u prostorije uz pomoć kartica i kodova) [6]

Kako bi provedli mjere poboljšanja nadzora potrebno je:

- osigurati da su sva javna mjesta dobro osvijetljena,
- osigurati da su parkirališta zgrada vidljiva s prozora i vrata zgrada,
- ulazna vrata stambenih zgrada i obiteljskih kuća trebala bi biti vidljiva s ulice,
- ukoliko je moguće kod projektiranja novih zgrada, izbjegavati vanjske zidove bez prozora. Odnosno, da zidovi bez prozora nisu okrenuti prema pješačkim zonama, mjestima gdje se zadržavaju građani (parkovi, igrališta, autobusne stanice) i parkiralištima,
- dječja igrališta trebaju biti izgrađena na mjestima koja su dobro vidljiva s prozora stambenih zgrada i obiteljskih kuća, no treba izbjegavati blizinu parkirališta i ulice,
- na javnim površinama postaviti klupe i ohrabriti ljude da se zadržavaju na tim prostorima i na taj način pružaju neformalni nadzor,
- područja za rekreaciju i zelene površine za šetnju trebaju biti na mjestima koja su vidljiva iz zgrada, domova i ulica,
- zidovi i ograde na rubovima javnih i privatnih prostora trebaju biti niski kako bi vidljivost bila dobra, kako se ne bi stvarala pogodna mjesta za sakrivanje,
- u slučajevima gdje su ograde ili zelenilo visoki čime ograničavaju ulazak u neko privatno područje, trebalo bi ih dizajnirati ili učiniti od materijala koji omogućavaju da se kroz njih vidi u taj prostor i na taj način provodi neformalni nadzor,
- osigurati da u izlozima trgovina, poslovnica banaka, kladionica i ostalih prostora na meti počinitelja razbojništva i drugih kaznenih djela nema predmeta (reklama, polica, ukrasa, postera i slično) koji blokiraju pogled s ulice i na taj način onemogućavaju neformalni i prirodni nadzor,
- tijekom noći prostori oko trgovina, banaka, kladionica i ostalih potencijalno ranjivih objekata trebaju biti u potpunosti osvijetljeni,
- nadzorne kamere koristiti kao dodatni sigurnosni mehanizam, a ne kao jedini sigurnosni mehanizam,

- blagajne, odnosno mjesta naplate u trgovinama i drugim poslovnim objektima podići na višu razinu te na taj način osoblju pružiti „višu“ poziciju i bolji nadzor nad prostorom,
- koristiti zaštitare u trgovinama koje imaju visoku stopu krađa,
- uz zaštitare, zaposlenici trgovina, banaka i drugih poslovnih objekata trebaju biti uvježbani kako reagirati u hitnim slučajevima. [6]

6.1.3. Kontrola pristupa

Koncept prevencije kriminaliteta koji je usmjeren na smanjenje prilika za kriminal kroz onemogućavanje pristupa potencijalnoj meti i kreiranje povećanog rizika za počinitelja. Oslanja se na strategije prirodnog, formalnog i tehničkog nadzora.

Preporuke za poboljšanje:

- postavljanje ograda i zelenila, a po potrebi i znakova kako bi se jasno definirala granica javnog i privatnog područja,
- koristiti dizajnerska rješenja (ograda, uređena staza, zelenilo) kojima se osobe usmjeravaju prema valjanim ulazima na javna područja i na taj način se izbjegava neovlašteni ulazak u privatna područja,
- korištenje znakova koji jasno usmjeravaju osobe prema parkiralištima i ulazima u zgrade,
- u poslovnim zgradama ili institucijama postaviti recepcije ili tzv. točke pregleda na kojima su zaštitari ili poslovno osoblje,
- u trgovinama blagajne postaviti u blizini izlaza,
- skupocjene primamljive proizvode u trgovinama postaviti na mjesto koje je najuočljivije za djelatnike trgovine i/ili zaštitare,
- postavljanje ograda oko dječjih igrališta
- kroz dizajn ulica spriječiti prebrzu vožnju,
- vratima ili ogradama treba blokirati sve prostore koji su svojevrsna „slijepa točka“

- lokacija autobusnih stanica, javnih toaleta i telefonskih govornica treba biti na mjestima koja nisu izolirana te koja su dobro osvijetljena,
- osigurati da određena ruta kretanja u pješačkim zonama ima više izlaza i ulaza, a s ciljem izbjegavanja svojevrsnog „zarobljavanja“ u prostoru. [6]

6.1.4. Održavanje/dojam vanjskog izgleda

Održavanje i dojam vanjskog izgleda vrlo su važne stavke u prevenciji kriminaliteta jer vandalizirana ili zapuštena mjesta mogu doprinijeti percepciji da je to područje nesigurno. Bez obzira što je razlog zapuštenosti, ono je znak za daljnje neprihvatljivo i/ili nezakonito korištenje tog okoliša. Preporuke za poboljšanje bile bi:

- održavati, popravljati i uređivati domove i poslovne objekte jer se na taj način odašilje poruka o brizi i netoleranciji nereda i kriminala,
- ukoliko je to moguće koristiti boje s kojih se grafiti lako uklanjaju,
- grafite, posebice one koji su uvredljivi u bilo kojem smislu, ukloniti što je brže moguće,
- izbjegavati korištenje materijala koji su lako lomljivi, čije je održavanje skupo ili čija zamjena iziskuje dugotrajan posao,
- redovito održavati zelene površine i raslinje, znakove i ograde te uličnu rasvjetu,
- održavati i čistiti parkirališta te popravljati nastala oštećenja na pločniku.

6.1.5. Podrška aktivnosti

Potiče interakciju ljudi kroz organiziranje i smještanje različitih sadržaja i aktivnosti na javni prostor, a koje su namijenjene stanovnicima, posjetiteljima ili drugim zakonitim korisnicima te na taj način odvraća potencijalne počinitelje kaznenih djela.

Prijedlozi za poboljšanje:

- stvoriti prilike koje će pomoći susjedima i stanovnicima da se međusobno upoznaju,
- poticati ulične/kvartovske zabave kako bi se stvorile aktivnosti na ulicama i oko domova,
- pozicionirati igrališta, javne bazene, poštanske sandučice, zelene površine i slična područja u središte naselja kako bi se poticalo njihovo zakonito korištenje i različite aktivnosti,
- omogućiti restoranima i kafićima postavljanje vanjskih terasa,
- poticati grupne sportske aktivnosti ili šetnje kako bi se dobio dodatni neformalni nadzor,
- urediti „teretane na otvorenom“ uz šetnice. [6]

6.1.6. Osnaživanje meta

Bit osnaživanja mete je učiniti neki prostor ili predmet teže dostupnim za nezakonite korisnike ili potencijalne počinitelje kaznenih djela.

Poboljšanje:

- na ulazu u privatne domove postaviti protuprovalna vrata ili dodatne brave,
- periodično mijenjati šifre za ulazak u domove, stambene zgrade ili druge prostore,
- dodatno osigurati prozore u suterenu i prizemlju bravama ili rešetkama,

- iz okolice doma ukloniti predmete poput ljestvi koji počinitelju mogu olakšati ulazak kroz prozore, balkone i terase,
- u trgovinama koristiti čipove protiv krađa na proizvodima,
- u poslovnim prostorima i trgovinama u kojima su krađe problem postaviti nadzorne kamere koje trebaju biti nadgledane,
- u zaštitarskom nadzoru poslovnih prostora, trgovina, institucija i drugih prostora, vremena ophodnji i obilazaka trebaju varirati. [6]

6.2. Promet i prometne veze

Urbana naselja suočavaju se s višestrukim potrebama i izazovima kada je u pitanju upravljanje načinom na koji se ljudi i roba kreću. Cilj im je osigurati kretanje i mirovanje više oblika prometa i oblikovati održivi jedinstveni gradski prometni sustav, poštujući jedinstvenu prostornu cjelinu grada. Gradski promet se može podijeliti u dvije skupine:

- putnički promet koji je u službi društvenih i osobnih potreba stanovništva (putovanja do radnog mjesta, na zabavu, u trgovinu itd.);
- gospodarski/teretni promet koji je u službi gospodarstva, a njegova pojavnost u gradu može se regulirati na više načina kao što je ograničenje ili zabrana ulaska u određene dijelove grada i obveza dostave robe u vrijeme bez velikog prometa. [13]

6.2.1. Sredstva za poboljšanje sigurnosti u cestovnom stanju

- usvojiti lokalnu strategiju sigurnosti na cestama na temelju sigurnog sustava i postaviti ciljeve sigurnosti na cestama,
- usvojiti i promovirati politiku modalnog prioriteta za korisnike cesta, a hijerarhija se temelji na sigurnosti, ranjivosti i održivosti.
- usklađivanje ciljeva sigurnosti prometa na cestama s drugim političkim ciljevima grada,
- uključiti sigurnost na cestama kao bitnu komponentu u razvoju i provedbi održivih planova urbane mobilnosti,
- postaviti prednost sigurnosti pješaka i biciklista,
- uključiti stručnjake za sigurnost cestovnog prometa u pripremu i provedbu,
- potaknuti sve profesionalne sektore (kao što su nevladine organizacije, privatne tvrtke) kako bi pomogli u postizanju ciljeva sigurnosti prometa,
- integrirati sigurnost ne samo u planove održive urbane mobilnosti, već i zajedničke ciljeve. [13]

6.2.2. Infrastruktura i brzina

Na osnovi funkcije i uloge u prostornoj organizaciji gradsku cestovnu mrežu možemo podijeliti na sekundarnu i primarnu.

Primarna omogućuje prometno povezivanje i masovno kretanje većim brzinama vozila javnog gradskog prijevoza, putničkim i teretnim vozilima te pješacima i biciklistima. Nositelj je osnovnog gradskog prometa, preuzima prigradski i dio tranzitnog prometa te po mnogim zahtjevima mora biti kompatibilna s mrežom javnih cesta¹⁷. Sekundarna, odnosno lokalna mreža omogućuje pristup

¹⁷ Javna cesta je svaka cesta (površina) od općeg značenja za promet kojom se svatko može slobodno koristiti i kretati uz uvjete određene Zakonom o sigurnosti prometa na cestama i koju je nadležno tijelo proglasilo javnom cestom
Izvor: Zakon o cestama NN 84/11, 22/13, 54/13, 148/13, 92/14, 110/19
Pristupila: 19.03.2020.

specifičnim lokalitetima, kao što su stambeni blokovi, manji gospodarski pogoni i slično. [18]

Kako gradske ceste imaju višestruke funkcije kretanja i pristupa kao i različite vrste sudionika (biciklisti, pješaci, osobe s invaliditetom i sl.), uz dizajn i samu infrastrukturu pažnju treba posvetiti i brzini. Brzina ponekad ima važnu ulogu kada je riječ o sigurnosti, stoga na gradskim cestama treba biti postavljena u skladu s funkcijom istih.

Mjere poboljšanja:

- uspostaviti jasne hijerarhije urbanih cesta koje će bolje odgovarati funkciji ceste, ograničenju brzine, rasporedu i dizajnu na temelju principa pristupa sigurnom sustavu,
- primijeniti načela sigurnog upravljanja infrastrukturom sadržana u revidiranoj Direktivi o sigurnosti cestovne infrastrukture na sve glavne gradske prometnice,
- usvojiti zone od 30 km / h podržane mjerama smirivanja prometa u stambenim područjima, na područjima koja koriste mnogi pješaci i biciklisti
- stvoriti uvjete tako da se biciklisti mogu slobodno miješati s motoriziranim prometom gdje brzina putovanja, volumen i masa motoriziranog prometa ne predstavljaju rizik za nezaštićene sudionike u prometu,
- pokušati organizirati da se biciklistički i motorni promet fizički razdvajaju gdje je protok prometa prevelik da bi se omogućilo njihovo sigurno miješanje,
- poboljšati sigurnosni dizajn infrastrukture za VRU-e¹⁸, posebno na raskrižjima

18 (Vulnerable Road Users) Sigurnost ranjivih korisnika definiranih kao "nemotoriziranih sudionika u prometu, poput pješaka i biciklista, kao i motociklista i osoba s invaliditetom ili smanjenom pokretljivošću i orijentacijom".

Izvor: ITS & Vulnerable Road Users / Mobility and Transport

https://ec.europa.eu/transport/themes/its/road/action_plan/its_and_vulnerable_road_users_en

Pristupila: 19.03.2020.

- dati prednost održavanju cesta, kvaliteti površina na pješačkim stazama, biciklističkim stazama i dijelovima kolnika koji se najviše koriste kod prijelaza pješaka i biciklista,
- zaustaviti pristup automobilom tamo gdje postoje razumne alternative,
- promicati lokalizaciju nekih aktivnosti tako da se do njih može doći pješice, biciklom ili javnim prijevozom,
- osigurati kraće i sigurnije rute za pješake i bicikliste, osiguravajući da su rute izravne i da su najbrže rute ujedno i najsigurnije,
- vrijeme putovanja potrebno je povećati na nesigurnim rutama i smanjiti na sigurnim rutama, razviti sigurne rute do škola,
- poboljšati kvalitetu javnog prijevoza,
- pojačati provedbu protiv nelegalnog parkiranja. [13]

6.2.3. Vozila

Sudari s motornim vozilima uzrokuju ogroman broj smrtnih posljedica pješaka i biciklista. Različiti čimbenici utječu na ozbiljnost sudara između motornih vozila i biciklista ili pješaka, od kojih su najvažniji brzina, masa vozila i razina zaštite koju vozilo pruža. Kako bi poboljšali takve situacije, potrebno je:

- ograničiti promet teških vozila u urbanim područjima u određenim vrhuncima vremena kada postoji veliki broj pješaka i biciklista te razviti preporučene rute za teška teretna vozila,
- uvesti sigurnosne zahtjeve za vozila, kao što inteligentna pomoć pri brzini, automatizirano kočenje u nuždi s otkrivanjem pješaka i biciklista, uređaj za blokadu motora u slučaju alkoholiziranosti vozača
- poboljšati sigurnost na raskrižjima, pogotovo u onim dijelovima koje jednako koriste i pješaci i biciklisti [13]

6.2.4. Ponašanje korisnika na cestama

Kada govorimo o ponašanju korisnika na cestama, uz cestovnu infrastrukturu, prometne propise, razinu primjene prometnih zakona, sigurnosnu tehnologiju u vozilu, prometnu edukaciju, ono je najvažnije. Svi sudionici u prometu (vozači vozila, biciklisti, pješaci) trebali bi biti informirani o postupanju u različitim prometnim situacijama i svjesni rizika povezanih sa sudjelovanjem u prometu. Kao na primjer, pješaci i biciklisti kojima ne treba dozvola za kretanje po cesti, ali je važno da imaju barem minimalno obrazovanje o prometnim znakovima i sigurnosti na cesti.

Mjere poboljšanja:

- osigurati da biciklisti i pješaci imaju minimalnu razinu prometne edukacije i svijesti o rizicima koje trenutni prometni sustav nameće kroz obuku i obrazovanje,
- uvesti i provoditi sankcije za pješake i bicikliste zbog izlaganja sebe ili drugih sudionika u prometu nepotrebim rizicima,
- potaknuti pristup nulte tolerancije upotrebi droga i alkohola kako bi se pokrili svi sudionici u prometu, uključujući bicikliste,
- potaknite bicikliste da nose kacige i da imaju adekvatno osvjjetljenje za vrijeme vožnje bicikla po mraku [13]

6.3. Poboljšanje s obzirom na percepciju građana

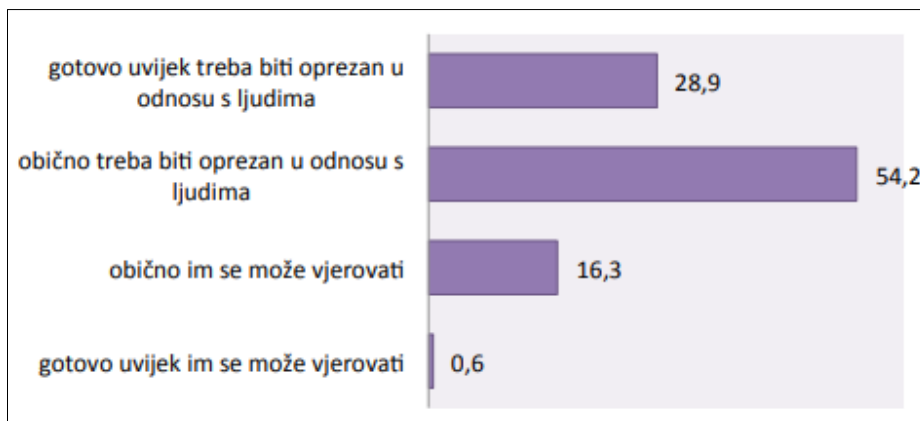
Temeljni problem urbane sigurnosti čine građani, stoga je vrlo važno djelovati na njih, a u tome nam mogu pomoći razne edukativne i promidžbeno-propagandne mjere, kako bi što aktivnije uključili širu društvenu zajednicu u proces samozaštite i usvajanja sigurnosne kulture ponašanja. [10]



Slika 3. Statistika odgovora građana na pitanje što moraju učiniti kako bi bili dobri građani [12]

Sve počinje ali i završava sa čovjekom, a da bi funkcionirao u društvu on prvenstveno mora biti odgovoran, za sebe i za svoje postupke, te time doprinijeti njegovu boljitku. Problemi s kojima se društvo danas suočava teško da se mogu riješiti samostalno, stoga je bitno udruživanje koje u urbanoj sigurnosti čine čovjek i okoliš. Kako se dobri građani ponašaju i što je važno da bismo bili dobri građani?

Međutim kada je riječ o općenitom povjerenju u druge ljude, ipak smo na strani opreza i negativnih očekivanja, kao što možemo vidjeti na slici br.4. Ne zaboravimo se prisjetiti činjenice da urbanu sigurnost zapravo najviše čine ljudi. Stoga je bitno provoditi sustavna istraživanja osjećaja sigurnosti građana kako bi znali što je problem, što učiniti i kako ga riješiti.



Slika 4. Stupanj povjerenja u ljude [12]

Zakoni i kazne su glavni instrumenti u prevenciji kriminala, građanin mora biti upoznat sa sigurnosnom kulturom, i što se događa kada počini kazneno djelo i prekršaj. Uključivanje građana u aktivnosti organizacije urbanog prostora možemo učiniti radionicama, plakatima, člancima, pomoću električnih biltena, internetskih stranica, prezentacija itd.

Ciljevi koje želimo postići:

- prevladavanje segmentiranih aktivnosti i podizanje razine organiziranosti
- usklađivanje prioriteta od gradske uprave i javnih službi do državnih tijela
- bolja komunikacija, međusobno poznavanje i izbjegavanje konkurencije
- širi krug osoba u osposobljavanju kroz korištenje znanja i iskustava
- racionalno trošenje sredstava i optimalno korištenje resursa

Aktivnosti kojima ćemo ostvariti cilj:

- informiranje o radu i vođenim aktivnostima
- iniciranje javnih tribina, radnih sastanaka i obilježavanje važnijih datuma
- stvaranje objektivne slike problema kroz tumačenje stručnjaka i involviranih institucija
- provođenje primarne prevencije u obrazovnim ustanovama kroz verificirane projekte

- izrada preventivnog materijala za ciljane skupine
- rad s roditeljima
- stavljanje naglaska na alternativne zaštite čimbenike
- definiranje prioriteta i rješavanje kriminogenih žarišta
- plansko postupanje javnih poduzeća po prijedlogu aktivnosti za ciljana mjesta
- iniciranje sadržaja na mjestima izostanka alternativnih javnih prostora i sadržaja
- nastavak aktivnosti na unapređenju sigurnosti u zonama obrazovnih ustanova
- početak sustavnog rješavanja pitanja grafita i neprimjerenih natpisa. [20]

7. ULOGA PRIVATNE ZAŠTITE U URBANOJ SIGURNOSTI

Kada se govori o ovlastima osoba koje obavljaju poslove privatne zaštite, ističe se da oni nemaju posebnih ovlasti, već su im ovlasti jednake ovlastima koje ima svaki građanin. Tu pripadaju nužna obrana i krajnja nužda te tzv. „civilno ili građansko“ uhićenje, odnosno odredba da „Svatko smije spriječiti bijeg osobe zatečene u kaznenom djelu koje se progoni po službenoj dužnosti“. Temeljna razlika ovlasti koje ima sustav privatne zaštite u odnosu na javnu zaštitu (policiju) jesu - posebne ovlasti. Temeljni objekt javnog sustava zaštite je služenje interesima društva, dok je kod privatne zaštite cilj služenje interesima organizacije ili pojedinca, a ne cijelom društvu. [8]

Javna i privatna sigurnost ne predstavlja dva posebno odvojena svijeta, jer i jedni i drugi imaju temeljni zadatak a to je zaštita i sigurnost života, imovine te sprečavanja i otklanjanje opasnosti. [9]

Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske¹⁹ za cilj ima dostizanje najvišeg stupnja sigurnosti i zaštite stanovništva te kritične infrastrukture. Ostvarivanje nacionalnih interesa polazi od osiguravanja sloboda, prava i sigurnosti građana. Javna sigurnost i sigurnost građana temelj je razvoja pojedinca, društvenih skupina i društva u cjelini. Ostvarivanje primjerene kvalitete života i povoljnih uvjeta za rad i stvaranje te održivi razvoj cjelokupnoga društva primarna je funkcija javne sigurnosti. Za sigurno društvo nužna je zaštita života, spašavanje ljudi i dobara te zaštita kritičnih infrastrukture. Kako bi se ova Strategija uspješno provodila i ostvarila, obveza je svih državnih tijela donijeti strateške i druge dokumente koji će u okvirima svojih nadležnosti određivati konkretne ciljeve, mjere, postupke i sposobnosti zaštite nacionalne sigurnosti. Na taj će se način razvijati i poboljšavati sustav sigurnosti koji će jamčiti svim građanima da se u svakom trenutku može brzo, odlučno i

¹⁹ Ishodišni je strateški dokument kojim se određuju politike i instrumenti za ostvarivanje vizije i nacionalnih interesa te postizanje sigurnosnih uvjeta koji će omogućiti uravnotežen i kontinuiran razvoj države i društva.

Izvor: Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske NN 73/2017

Pristupila: 23.02.2020.

snažno odgovoriti na bilo koju prijetnju, rizik i izazov nacionalne sigurnosti. Jačanje otpornosti nacionalne kritične infrastrukture na suvremene sigurnosne izazove i rizike zahtijeva istodobno održavanje i zaštitu nacionalnih kritičnih civilnih sposobnosti koje će pružiti potporu ukupnim sposobnostima koordiniranim sveobuhvatnim nastupom javnog i privatnog sektora, ponajprije sektora privatne zaštite. Ostvarenje strateškog cilja nacionalne sigurnosti danas više nije moguće realizirati bez privatne zaštite, odnosno javno-privatne suradnje. Privatna zaštita je zamišljena kao primarno preventivna sigurnosna djelatnost te kao nadogradnja javne sigurnosti koja će omogućiti dodatnu zaštitu od počinjenja kaznenih djela s posljedicom ugroze života i tijela ljudi i imovine. [33]

Tablica 5. Razlike između privatnog i javnog sektora [9]

| | PRIVATNA SIGURNOST | JAVNE SLUŽBE |
|------------------------------------|--|---|
| Primarni korisnici usluga | Poslovni klijenti i gosti (tvrtke, institucije, stranke) | Javnost općenito (građani) |
| Tradicionalna uloga u djelovanju | Prevenција (kriminaliteta i drugih oblika ugrožavanja) | Odgovornost i reagiranje na kriminalne aktivnosti |
| Usluge usmjerene prema | Posebnim klijentima (poslovni partneri) | Javnost općenito (građani) |
| Ciljevi usluga osiguravaju | Zaštitu imovine i smanjivanje gubitaka | Provođenje zakona i hvatanje počinitelja |
| Pružanje usluga osigurano od | Privatnih subjekata (zaštitarske tvrtke) | Vlada (policija) |
| Primarni motivi za pružanje usluga | Zarada (profit) | Društveno (opće) dobro |
| Zakonske ovlasti | Uske i ograničene | Široke (Ustav, KZ, ZKP...) |

Tablica 6. Usporedba sustava javne i privatne zaštite [9]

| | PRIVATNA ZAŠTITA | JAVNA ZAŠTITA (POLICIJA) |
|---------------------|---|---|
| Poslodavac | Gospodarstvo, institucije, privatne kompanije | Država (Vlada) |
| U službi | Gospodarstva, institucije, privatnih kompanija | Javnosti (građani) |
| Financiranje | Gospodarstvo, institucije, privatne kompanije (tražitelji usluga) | Državni proračun |
| Temeljna strategija | Prevenција svih oblika ugrožavanja | Prevenција i represija prema kaznenim djelima i prekršajima (uhićenje i drugo) |
| Ovlasti | Građanske ovlasti (nužna obrana, krajnja nužda, „građansko uhićenje“) | Posebne ovlasti (Zakon o kaznenom postupku, Zakon o policijskim poslovima i ovlastima i drugi) |

Djelatnost privatne zaštite obuhvaća poslove zaštite osoba i imovine koji se obavljaju tjelesnom i/ili tehničkom zaštitom, uz primjenu pravila postupanja propisanih Zakonom. [30]

U tim naporima vrlo je važna i preventivna uloga tvrtki koje obavljaju djelatnost privatne zaštite i koje svojim aktivnostima u zaštiti osoba i imovine u brojnim gospodarskim granama i segmentima društva ostvaruju bitne preduvjete nesmetanom funkcioniranju rada i života uopće. [10]

7.1. Tjelesna zaštita

Tjelesna zaštita predstavlja zaštitu osoba i imovine koja se obavlja osobnom nazočnošću osobe koja obavlja poslove zaštite i njegovom zaštitnom aktivnošću, bez dominantne uporabe tehničkih sredstava i naprava. Čuvari, zaštitari i zaštitari specijalisti provode tjelesnu zaštitu osoba i imovine, sukladno uvjetima, načinu i ovlastima propisanim Zakonom i pravilnikom o provedbi tjelesne zaštite. Ovlasti osoba kojima je izdano dopuštenje za obavljanje poslova tjelesne zaštite su:

1) Provjera identiteta osoba

Prilikom obavljanja poslova tjelesne zaštite mogu provjeriti identitet osobe:

- prilikom boravka u štíćenom objektu ili prostoru, ulaska u štíćeni objekt ili prostor i izlaska iz štíćenog objekta ili prostora te unutar perimetra javne i druge štíćene površine
- koja se zatekne u prijevoznom sredstvu koje ulazi u štíćeni objekt ili prostor ili izlazi iz štíćenog objekta ili prostora te javne i druge štíćene površine
- koja se zatekne na prostoru na kojem je privremeno ograničena sloboda kretanja
- koja se zatekne u izvršenju kaznenog djela ili prekršaja
- po zapovijedi policijskog službenika.

2) Davanje upozorenja i naredbi

Čuvar, zaštitar i zaštitar specijalist upozorit će osobu koja u štíćenom objektu ili prostoru svojim ponašanjem, djelovanjem ili propuštanjem dužne radnje može dovesti u opasnost svoju sigurnost ili sigurnost druge osobe ili sigurnost imovine ili ako se opravdano očekuje da bi ta osoba mogla počinuti ili izazvati drugu osobu da počini kazneno djelo ili prekršaj. Naredba se izdaje radi:

- otklanjanja opasnosti za život i osobnu sigurnost štíćenih osoba
- otklanjanja opasnosti za štíćenu imovinu

- sprječavanja izvršenja kaznenih djela i prekršaja, hvatanja njihovih počinitelja i osiguranja tragova tih djela koji mogu poslužiti kao dokaz
- održavanja reda i mira i uspostavljanja narušenog reda i mira u štićenom objektu i prostoru
- zaprječivanja pristupa ili zadržavanja na prostoru ili objektu koji se štiti.

3) Privremeno ograničenje slobode kretanja

Zaštitar i zaštitar specijalist mogu osobi privremeno ograničiti slobodu kretanja:

- radi sprječavanja izvršenja kaznenih djela ili prekršaja
- radi hvatanja počinitelja kaznenih djela ili prekršaja
- radi osiguranja svjedoka i dokaza koji mogu poslužiti u kaznenom i prekršajnom postupku.

4) Pregled osoba, predmeta i prometnih sredstava

Čuvar, zaštitar i zaštitar specijalist ovlašteni su obavljati pregled osoba, predmeta koje osoba sa sobom nosi i prometnog sredstva, prilikom ulaska u štićeno područje i izlaska iz štićenog područja, radi pronalaska predmeta koji mogu biti predmet kaznenog djela ili prekršaja, koji su namijenjeni kao sredstvo za izvršenje kaznenog djela ili prekršaja ili predmeta koji se mogu koristiti za uništenje i oštećenje objekta koji se štiti i predmeta podobnih za napad ili samoozljeđivanje. Ovlašteni su obavljati pregled osoba, predmeta koje osoba sa sobom nosi i prometnog sredstva kada je to nužno radi sigurnosti osoba i imovine u štićenom objektu i prostoru.

5) Osiguranje mjesta događaja

Kada se unutar štićene zone počini kazneno djelo i prekršaj ili nastupi drugi događaj povodom kojega je potrebno izravnim opažanjem utvrditi ili razjasniti činjenice, čuvar, zaštitar i zaštitar specijalist dužni su osigurati mjesto događaja

do dolaska policije i ako je potrebno privremeno ograničiti slobodu kretanja osobi za koju procijene da može dati obavijesti važne za razjašnjavanje događaja.

6) Uporaba sredstava prisile²⁰.

Zaštitar i zaštitar specijalist smiju u štíćenom objektu, prostoru ili na štíćenoj površini uporabiti sredstva prisile u slučajevima propisanim Zakonom radi zaštite života ljudi, svladavanja otpora, sprječavanja bijega, odbijanja napada i otklanjanja opasnosti ako mjerama upozorenja i naredbi ne postižu cilj. Sredstva prisile moraju se s posebnim obzirom i u krajnjoj nuždi primjenjivati prema djetetu, osobi s invaliditetom, osobi čije je kretanje znatno otežano, trudnici te bolesnoj osobi. Sredstva prisile primijenit će se nakon prethodnog upozorenja, osim u situacijama u kojima bi prethodno upozorenje ugrozilo postizanje cilja.

- 1) Tjelesna snaga kao sredstvo prisile - zaštitari i zaštitari specijalisti mogu u obavljanju poslova tjelesne zaštite upotrijebiti tjelesnu snagu ako drugačije ne mogu:
 - odbiti protupravni i neposredni napad kojim se ugrožava njihov život ili život osoba koje štite
 - odbiti protupravni i neposredni napad usmjeren na uništenje i umanjivanje vrijednosti imovine koju štite, a da pritom štetne posljedice ne budu veće od prijetećih.

- 2) Raspršivači dozvoljenih neškodljivih tvari - zaštitar i zaštitar specijalist ovlaštteni su uporabiti raspršivač dozvoljenih neškodljivih tvari kad su ispunjeni uvjeti za uporabu tjelesne snage, osim u slučajevima svladavanja pasivnog otpora. Raspršivači dozvoljenih neškodljivih tvari

²⁰ Sredstva prisile su tjelesna snaga, raspršivači dozvoljenih neškodljivih tvari, sredstva za vezivanje (lisice ili druga prikladna sredstva), zaštitarski pas i vatreno oružje.
Izvor: Zakon o privatnoj zaštiti NN 16/20
Pristupila: 19.03.2020.

kod osobe na koju se primjenjuju izazivaju iritaciju očiju, pečenje, svrbež, suze, pa i privremeno sljepilo, kao i iritaciju kože i sluznice nosa, čime se osoba privremeno i na za zdravlje neškodljiv način onemogućava u pokušaju počinjenja protupravnih radnji.

- 3) Sredstva za vezivanje - zaštitar i zaštitar specijalist koriste sredstva za vezivanje radi sprječavanja otpora osobe ili odbijanja napada usmjerenog na zaštitara i zaštitara specijalista ili drugu osobu, bijega osobe, samoozljeđivanja ili ozljeđivanja druge osobe. Sredstva za vezivanje omogućuje zaštitaru i zaštitaru specijalistu da ograniče pokretljivost tijela određene osobe vezivanjem ruku uporabom propisanih sredstava za vezivanje (lisica) ili drugih prikladnih sredstava (remen, uže, zatezna traka i sl.) radi privremenog ograničenja slobode kretanja osobe, s primjenom najmanje moguće štetne posljedice za osobu nad kojom se ovlast primjenjuje.
- 4) Zaštitarski pas - može se koristiti u obavljanju poslova tjelesne zaštite samo pod nadzorom zaštitara i zaštitara specijalista koji je osposobljen za uporabu zaštitarskog psa i uz uporabu zaštitne košare i povodca te na način kojim se neće izazvati uznemirenost građana. Zaštitarski pas smije se koristiti samo za osiguranje osoba i objekata unutar štićenog perimetra te kao sredstvo prisile:
 - kada su ispunjeni uvjeti za upotrebu tjelesne snage, sa zaštitnom košarom i povodcem
 - kada su ispunjeni uvjeti za upotrebu vatrenog oružja, bez zaštitne košare i bez povodca.
- 5) Vatreno oružje - zaštitar i zaštitar specijalist mogu uporabiti vatreno oružje kada, obavljajući poslove privatne zaštite, na drugi način ne mogu odbiti istodobni ili izravno predstojeći protupravni napad usmjeren prema njima ili prema osobama koje štiti. Uporaba vatrenog oružja nije dopuštena kada se dovodi u opasnost život djeteta i trećih osoba, osim

kada je uporaba vatrenog oružja jedino sredstvo za obranu od izravnog napada kojim se ugrožava život zaštitara i zaštitara specijalista ili život osoba koje štiti. Prilikom uporabe vatrenog oružja zaštitar i zaštitar specijalist dužni su usmjeriti oružje prema onim dijelovima tijela na kojima se s najmanje ozljeda postiže svrha zbog koje je vatreno oružje uporabljeno. [30]

7.2. Tehnička zaštita

Tehnička zaštita osoba i imovine provodi se primjenom elemenata, konstrukcija, uređaja te sustava tehničke zaštite, a primjenjuje se u svrhu:

- protuprovalne, protuprepadne i protusabotažne zaštite
- zaštite od nedopuštenog pristupa u štíćene prostore
- zaštite od unošenja eksplozivnih, ionizacijskih i drugih opasnih tvari
- zaštite od iznošenja odnosno otuđenja štíćenih predmeta i podataka
- zaštite prilikom obavljanja poslova osiguranja i pratnje pri distribuciji novca vrijednosnih papira i dragocjenosti te drugih pošiljaka i transportu osoba. [30]

Prije ugradnje elemenata, konstrukcija, uređaja te sustava tehničke zaštite za svaki štíćeni objekt, prostor ili površinu izrađuje se prosudba ugroženosti kojom će se provesti kategorizacija štíćenog objekta, prostora ili površine, na način propisan pravilnikom o izradi prosudbe ugroženosti osoba, objekata i prostora. Štíćeni objekti i prostori, sukladno prosudbi ugroženosti, mogu biti kategorizirani u šest kategorija, i to: I. kategorija – najviši stupanj zaštite, II. kategorija – visok stupanj zaštite, III. kategorija – viši stupanj zaštite, IV. kategorija – srednji stupanj zaštite, V. kategorija – niži stupanj zaštite i VI. kategorija – minimum zaštite, dok javne i druge površine mogu biti kategorizirane u tri kategorije, i to: I. – visok stupanj zaštite, II. – srednji stupanj zaštite i III. – niži stupanj zaštite.

Poslove izrade prosudbe ugroženosti šticehkih objekata, javnih i drugih prostora te osoba, osim zaštitara tehničara²¹, obavljaju i zaštitari IPU-i²². Zaštitar IPU poslove izrade prosudbe ugroženosti može obavljati:

- kao obrtnik pod uvjetima iz članka 15. Zakona o privatnoj zaštiti
- kao zaposlenik trgovačkog društva ili obrta koji ima odobrenje za obavljanje djelatnosti privatne zaštite ili
- kao zaposlenik unutarnje službe zaštite.

Postupak i način kategorizacije šticehkih objekata, izrade prosudbe ugroženosti, provedbe postupka revizije i postupka kvantifikacije propisuje ministar pravilnikom o izradi prosudbe ugroženosti osoba, objekata i prostora. Program ispita za zaštitare IPU-e i način polaganja ispita ministar propisuje pravilnikom. Prije izvedbe tehničke zaštite izrađuje se projektna dokumentacija koja se, uz prethodno sastavljenu prosudbu ugroženosti, sastoji od sigurnosnog elaborata, projektnog zadatka i izvedbenog projekta. Tehnički elementi, konstrukcije, uređaji te sustavi tehničke zaštite moraju biti primijenjeni i korišteni isključivo u svrhu radi koje su ugrađeni. Tehničkom zaštitom ne smiju se narušiti bitni zahtjevi za građevinu osigurani pri projektiranju i građenju građevine i utvrđeni posebnim propisima. Poslove tehničke zaštite mogu obavljati osobe koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova zaštitara tehničara, određene stručne spreme.

[30]

21 Zaštitar koji obavlja poslove tehničke zaštite osoba i imovine putem izrade prosudbi ugroženosti, prijedloga mjera zaštite, projektiranja, izvođenja i nadzora nad izvođenjem radova tehničke zaštite, tehničkog prijma, nadzora nad izradom projektne dokumentacije tehničke zaštite i njezine revizije te pružanja intelektualnih usluga u području tehničke zaštite na način kako je propisano ovim Zakonom

22 Izrađivač prosudbi ugroženosti, zaštitar koji ima dopuštenje za izradu isključivo prosudbe ugroženosti šticehkih objekata i prostora i osoba

Izvor: Zakon o privatnoj zaštiti NN 16/20

Pristupila: 19.03.2020.

Bilo u kombinaciji s tjelesnom zaštitom ili samostalno, sustavi tehničke zaštite danas su nezaobilazni i sveprisutni oblik zaštite objekata i imovine. Svojim karakteristikama sustavi tehničke zaštite objekte štite od provale, omogućuju 24 satni nadzor nad objektom, evidentiraju i ograničavaju pristup objektu, a ugradnjom dodatnih elemenata korisnike će pravovremeno obavijestiti o požaru, poplavi i ostalim štetnim djelovanjima. Osim za zaštitu objekata i imovine, ugradnjom protuprepadnih elemenata sustavi tehničke zaštite svoje mjesto su pronašli i u službi zaštite osoba, neki od njih su:

1) Alarmni sustavi

Alarmni sustavi predstavljaju osnovu zaštite imovine, objekata, kao i osoba koje na njima borave. Ugradnjom protuprovalnih elemenata (detektori pokreta, magnetni kontakti, detektori šuma, detektori vibracije i dr.) onemogućuje se neovlašten i neopažen ulazak u štice prostora. Alarmni sustav će prilikom detekcije neovlaštenog ulaska aktivirati sirenu, privući pažnju prolaznika i susjedstva te najčešće odvratiti počinitelja od nauma.

2) Sustavi video nadzora

Sustavi video nadzora predstavljaju napredni element zaštite objekta i imovine te korisnicima omogućuju 24 satni nadzor objekta. Bilo da se radi o potrebi nadzora doma, vikendice ili kontroli poslovanja u odsustvu, moderni sustavi video nadzora korisnicima omogućuju stalni udaljeni nadzor putem mobilnog uređaja ili osobnog računala.

3) Sustavi kontrole pristupa

Osnovna namjena sustava kontrole pristupa je dodjeljivanje prava i ovlasti za pristup određenom prostoru, odnosno zaštita prostora onemogućavanjem neovlaštenog pristupa i kretanja. Ugradnjom sustava nestaje potreba za izradom ključeva, kao i problemi vezani uz gubitak istih, a omogućuje se trajno i jednostavno upravljanje pravima pristupa. Za pristup prostorijama koriste se numeričke tipkovnice (PIN), čitači magnetnih ili RFID kartica, a na naprednijim sustavima i biometrijski čitači. [22]

8. PRIKAZ SLUČAJA NARUŠAVANJA URBANE SIGURNOSTI

Suvremeno doba nije prekinulo čovjekovu potrebu da se druži, pokazuje natječe, zabavlja, odnosno da na poseban način obilježi neke važne događaje u životu pojedinca ili društva. Manifestacije se najčešće organiziraju radi proslave: nacionalnih praznika, značajnih javnih događaja, jedinstvenih kulturnih ostvarenja, velikih sportskih događaja/susreta, tržišnih događaja (sajmovi) i sl.

Na javnim manifestacijama prisutan je veliki broj građana, što predstavlja problem kod organizacije prometa, održavanja sigurnosti posjetioca, njihove imovine i okoline, gdje se narušava javni red i pojavljuje vandalizam. Budući da takvi javni skupovi ponekad protječu ili završavaju masovnijim narušavanjem javnog reda i mira, nasiljem, vršenjem kaznenih djela, oštećenjem ili uništavanjem imovine i raznim drugim negativnim posljedicama. Zbog navedenog država ovu problematiku uređuje Zakonom o javnom okupljanju, Zakonom o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima te pravilnikom o privremenoj regulaciji prometa ako je to potrebno.

Kao primjer javne manifestacije možemo izdvojiti sportski događaj/susret. Jedan od kriterija za utakmicu visokog rizika predstavlja susret između reprezentacija/klubova za koje postoji povijest incidenata od strane navijača jedne ili obje momčadi. U ovom slučaju nogometna utakmica klubova Dinamo-Hajduk 1.svibanj 2010., 20:15h [23]

„Ionako loša utakmica Dinama i Hajduka naposljetku je ostala “u sjeni” huligana, koji su divljali tijekom i nakon “derbija”. Crna bilanca je 15 ozlijeđenih policajaca, od kojih jedan teže i šest ozlijeđenih navijača (jedan teško). Oštećeno je pet policijskih vozila, te po dva autobusa i tramvaja ZET-a. K.T. (33), interventni policajac iz Varaždina, oko 21 sat zadobio je trajno oštećenje oka i sluha kada je na sjevernoj tribini jedan huligan prema njemu bacio tzv. topovski udar, koji je eksplodirao ispod policajčeva “vizira”. Nakon utakmice se u ulicama oko

stadiona vodio pravi rat, a slučajni prolaznici su "spašavali glavu". Letjelo je sve i svašta, a čuli su se i pucnjevi. Oko 22 sata je, tako, osam navijača napalo četvoricu policajaca koji su se nalazili u civilnom automobilu s istaknutim "rotirkama". U akciji im se pridružilo još huligana. Prišli su vozilu i otvorili vrata te rukama, nogama i staklenim bocama napali "plavce". Jedan od njih je izvadio službeni pištolj pa je, najvjerojatnije zbog njegova kontakta s osobom koja mu je pokušala oteti oružje, došlo do opaljenja. Metak je napadaču M.G. (29) prostrijelio prsa pa je hospitaliziran u KBC Zagreb. On je, inače, otprije evidentiran zbog nasilničkog ponašanja na utakmicama. Policajac koji je pucao zadobio je ozljedu ruke (u kojoj je držao pištolj) od udaraca. Nešto kasnije, između 22 i 22.30, veća skupina vandala je na raskrižju Ulice Divka Budaka i Donjih Svetica napala prometne policajce. Razbili su prednje vjetrobransko staklo na njihovu službenom vozilu, a od krhotina je lakše ozlijeđen jedan od prometnika. Drugi, koji je bio izvan vozila i regulirao promet, ispalio je dva hica iz službenog pištolja u zrak, nakon čega su se napadači razbježali. "Divlja horda" sa stadiona je u rušilačkom pohodu prevrtala koševe za smeće, palila kontejnere te sprječavala vatrogasce u gašenju. U jednom takvom požaru dvaju koševa za smeće na Medveščaku, vatra se proširila na tri parkirana automobila – fiat punto, toyotu corola i volvo 440, svi zagrebačke registracije. Planula su i dva automobila i motocikl (svi ZG registracije) i na području Maksimira, no uzrok ovog požara se utvrđuje. Do nereda je najprije došlo na istočnoj tribini kada su redari pokušali "ukloniti" one koji su palili baklje. Izgrednici su ih tada napali, pa su u pomoć priskočili interventni policajci, piše Slobodna Dalmacija." ²³ [25]

23 Krvava titula: BBB-u metak u prsa, policajcu izbijeno oko, palež i razbijanje, <https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/crna-kronika/krvava-titula-bbb-u-metak-u-prsa-policajcu-izbijeno-ok-palez-i-razbijanje-97625>

Piše PSD, Slobodna Dalmacija
2. svibnja 2010. - 21:40
Pristupila: 01.02.2020.

Navedeni primjer ukazuje što se sve može dogoditi i koliko je bitna zaštita i sigurnost svakoj prisutnoj osobi na i oko stadiona – cilj je prisutne osobe upoznati s njihovim obvezama i odgovornostima prije, tijekom i nakon utakmice. Stadionska infrastruktura i mjere tehničke zaštite obuhvaćaju i samo područje izvan stadiona, sadrže perimetar stadiona, ulazne rampe i kontrolne točke. Izlaze i ulaze u slučaju nužde, evakuaciju gledatelja sa stadiona, prostorije za snage sigurnosti, rasvjete te agregate u slučaju nužde, semafore i razglase, telefonske instalacije te sigurnost od požara i prvu pomoć te kontrolu ulaska i sustav prodaje ulaznica. Sigurnosno osoblje, od povjerenika za sigurnost do redarskih službi i redara koji služe za organizacijske i operativne mjere, poput strategija odvajanja gledatelja i razilaženja publike, pregledavanje i pretraživanje gledatelja, zaštita područja za igru itd. [23]

Sljedeće mjere ne predstavljaju konačne mjere koje će se poduzimati, ali se u potpunosti trebaju primjenjivati na utakmicama koje su proglašene utakmicama visokog rizika:

- striktno odvajanje navijača dodjeljivanjem sektora koji nisu naznačeni na ulaznici za utakmicu (prisilno odvajanje), te stvaranje i rezerviranje praznih sektora stadiona između „opasnih“ sektora za gledatelje,
- organiziranje posebnog sastanka sigurnosti sa svim predstavnicima snaga sigurnosti,
- povećanje broja redara i prisutnost stalnog osiguranja,
- osigurati da stubišta u svim sektorima za gledatelje ostanu slobodna i prohodna,
- povećanje broja vozila i ekipa hitne medicinske pomoći,
- smanjiti kapacitet stadiona i organizirati zone sigurnosti neposredno uz tribine za domaću i gostujuću navijačku skupinu,
- poduzeti dodatne mjere od strane kluba organizatora za preglede stadiona i gledateljstva u cilju sprečavanja unošenja pirotehničkih sredstava i drugih predmeta pogodnih za nanošenje ozljeda ili stvaranju nereda i nasilja,
- pravovremeno obavještavanje gledatelja da je utakmica visokog rizika,

- zadržavanje gostujućih gledatelja na stadionu na kraju utakmice sve dok se ne može jamčiti red izvan stadiona i sigurni povratak. [23]

Kao osobe koje provode privatnu zaštitu, redari su ovlašteni:

- utvrditi osobne podatke osoba koje ulaze ili izlaze iz športskog objekta, pregledati da li osoba koja ulazi ili se nalazi u športskom objektu unosi ili ima alkoholna pića, drogu, pirotehnička sredstva, oružje, ili druge predmete pogodne za nanošenje ozljeda ili za stvaranje nereda i nasilja i oduzeti takove stvari,
- pregledati da li osoba koja ulazi ili se nalazi u športskom objektu unosi ili ima transparente, zastave, simbole i sl. koji sadržavaju rasističke ili druge poruke koje mogu izazvati nesnošljivost,
- zabraniti pristup u športski objekt osobi za koju se ocjenjuje da je pod utjecajem alkohola ili droge, ili koja pokušava unijeti u športski objekt alkohol, pirotehnička sredstva, oružje, ili druge predmete pogodne za nanošenje ozljeda ili za stvaranje nereda i nasilja, ili koja je poznati izazivač nereda,
- zabraniti gledateljima prijelaz iz jednog dijela športskog objekta u njegov drugi dio,
- zadržati gledatelja koji se nasilno ponaša ili drugačije remeti red i mir na športskom natjecanju i predati ga policiji,
- udaljiti iz športskog objekta gledatelja koji je pod utjecajem alkoholnog pića ili droge, koji se nasilno ponaša ili drugačije remeti red i mir na športskom natjecanju,
- onemogućiti gledatelje u pristupu onim dijelovima športskog objekta koji nije namijenjen gledateljima,
- zabraniti i spriječiti ulazak u športski objekt,
- spriječiti gledatelja u pokušaju ili činu i svakoga drugoga protupravnog ponašanja. [30]

A naša dužnost kao građana je imati na umu sigurnosnu kulturu, samozaštitu i ne činiti ova protupravna ponašanja.

9. ZAKLJUČAK

Svatko od nas ima ciljeve, nešto što želi doživjeti, proživjeti. To nam nitko ne smije ugroziti, uništiti ili ukrasti. Mi živimo u urbanom svijetu i očekuje se da će se taj trend nastaviti u sljedećim desetljećima. Život današnjice trebao bi nam biti puno lakši nego što je bio našim precima, uz svu modernu tehnologiju koju posjedujemo i razvoj koji smo ostvarili. Međutim, jedan od glavnih problema jest nejednakost i nedostatak socijalne kohezije. Nemogućnost ostvarenja osnovnih ili osobnih potreba čovjeka uz probleme poput nezaposlenosti, lakog pristupa drogama ili oružju, nejednakosti u приходима kućanstava između najsiromašnijeg i najbogatijeg stanovništva, nasilničko ponašanje ili obiteljski problemi, često predstavljaju glavni okidač za kriminal i nasilje što nas dovodi do nasilja, ubojstava, krađa, nesreća i silovanja.

Brzim širenjem gradova dostupnost gradskih usluga često nedostaje ili je neadekvatna, stoga sigurnosne službe i policiju, s jedne strane zamjenjuju privatne službe. Djelatnost privatne zaštite obuhvaća poslove zaštite osoba i imovine koji se obavljaju tjelesnom i/ili tehničkom zaštitom, privatne zaštite, a kojima je svrha podizanje razine opće sigurnosti ljudi i imovine na javnim površinama.

Strategije urbane sigurnosti koje se provode radi poboljšanja mjera sigurnosti temelje se na načelima povećanja stvarnog i percipiranog osjećaja sigurnosti građana, smanjenjem svih oblika kriminaliteta i antisocijalnog ponašanja u zajednici, poboljšanje kvalitete javnih površina i komunalne urednosti te sudjelovanjem građana u ostvarenju i održavanju urbane sigurnosti i prevencije kriminaliteta.

Kriminal je dijelom rezultat mogućnosti koju pruža fizički okoliš. Prostori u zajednici bilo javni ili privatni, trebaju biti osmišljeni i dizajnirani tako da se ljudi u njima osjećaju sigurno, da ih žele koristiti i da žele boraviti u njima. Jer oblikovanjem njih možemo utjecati na vjerojatnost da se kriminal dogodi.

Pošto govorimo o dinamičnim i inovativnim okruženjima, izazovi ne prestaju ni kada je u pitanju kretanje i ljudi i robe. Te se javlja višestruka potreba za osiguranjem svih sudionika prometa. Od pješaka, biciklista, vozila javnog prijevoza i automobila. Ono što je važno, svaki građanin mora biti upoznat sa sigurnosnom kulturom i što se događa kada počini kazneno djelo i prekršaj. Također je nužno podizanje razine svijesti o problemima te prikaz posljedica, povećanje aktivnog uključivanja građana u aktivnosti organizacije urbanog prostora i života koje doprinose sigurnosti grada kroz osvještavanje, motiviranje, informiranje i edukaciju.

Da bi uspješno provodili prevenciju kriminala i osigurali sigurnost urbanih naselja potrebno je uključivanje različitih subjekata; policije, predstavnika pravosuđa, socijalne skrbi, zdravstva, odgojno obrazovnih institucija, udruga, vjerskih institucija te predstavnika različitih vladinih institucija i civilnog sektora, a posebno radnih tijela i gradskih službi. Jer sigurnost nije sve, ali sve ostalo bez sigurnosti je - ništa!

10. LITERATURA

Knjige i stručni članci:

[1] Cozens Paul; Crime prevention through environmental design in Western Australia: Planning for sustainable urban futures; International Journal of Sustainable Development and Planning; 3 (2008) 272–292

[2] Justyna Kulach, Whiskin Nigel, and Marks Erich,(2006), Cultures of prevention, urban crime prevention policies in Europe: towards a common culture?, France, Imprimerie Rochelaise

[3] Petar Saša i Marjanović Bono, (2003), Jeste li sigurni da ste sigurni?, Rijeka, Andromeda

[4] Mikac Robert, (2013), Suvremena sigurnost i privatne sigurnosne kompanije: Privatizacija sigurnosti i posljedice, Zagreb, Jesenski i Turk

[5] United Nations, (2010), Handbook on the Crime Prevention Guidelines: Making them work, New York, United Nations

[6] Balgač Iva, Prevencija kriminaliteta kroz uređenje okoliša i urbani dizajn – smjernice CPTED-a, Policija i sigurnost, 22 (2013), broj, 1: 88-104

[7] Stanković Nedeljko, (2017), Kriminologija, Banja Luka, Markos

[8] Kalem Davor, Ovlasti osoba koje obavljaju poslove privatne zaštite, Sigurnost, 54 (2012), 1: 45-54,

[9] Kalem Davor, Ovlasti osoba koje obavljaju poslove privatne zaštite, Sigurnost (II. DIO), 55 (2013), 3:237-252

[10] Krajčak Ines, Uloga privatne zaštite u urbanoj sigurnosti, Naučna konferencija: Sigurnost urbanih sredina 1 (2014), 73-83

[11] Petrović G, Polić D, (2008), Priručnik za urbani dizajn, Beograd, Orion Art i Prograf

[12] Gvozdanić A, (2015), Istraživanje percepcije i stavova ispitanika o građanstvu, Zagreb, Good inicijativa

[13] Adminaité-Fodor D, Jost G, (2019), Safer roads, safer cities: How to improve urban road safety in the Eu, Brussels, Etsc

Članci s interneta:

[14] Zakon, wikipedija
<https://hr.wikipedia.org/wiki/Zakon>
Pristupila: 2020-02-24

[15] Zagrebački forum o urbanoj sigurnosti 2018.- Udruga gradova
<https://www.udruga-gradova.hr/dogadjanja/zagrebacki-forum-o-urbanoj-sigurnosti-2018/>
Pristupila: 2020-02-24

[16] Cesta - hrvatska enciklopedija
<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=11335>
Pristupila: 2020-02-24

[17] About Us - 100 Resilient Cities
<https://www.100resilientcities.org/>
Pristupila: 2019-09-12

[18] Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske - Statistika

<https://mup.gov.hr/statistika-228/228>

Pristupila: 2019-09-12

[19] Grad Zagreb službene stranice

<https://www.zagreb.hr/razvojna-strategija-grada-zagreba/47768>

Pristupila: 2019-12-03

[20] Strategija razvoja Urbane aglomeracije Split

<https://www.split.hr/urbana-aglomeracija-split/strategija-razvoja-urbane-aglomeracije-split>

Pristupila: 2019-09-19

[21] Stožer i teorija razbijenih prozora / Novi list

http://www.novolist.hr/Komentari/Kolumne/Komentar-Sanje-Modric/Stozer-i-teorija-razbijenih-prozora?meta_refresh=true

Pristupila: 2020-02-24

[22] Noky security d.o.o. – za privatnu zaštitu

<http://www.noky-security.hr/index.html>

Pristupila: 2019-12-03

[23] Dokumenti – Hrvatski nogometni savez

<https://hns-cff.hr/mediji/dokumenti/>

Pristupila: 2019-09-18

[24] Središnji državni portal – Narušavanje javnog reda i mira

<https://gov.hr/moja-uprava/pravna-drzava-i-sigurnost/javni-red-i-mir/narusavanje-javnog-reda-i-mira/284>

Pristupila: 2019-12-03

[25] Slobodna Dalmacija – Krvava titula: BBB-u metak u prsa, policajcu izbijeno oko, palež i razbijanje

<https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/crna-kronika/krvava-titula-bbb-u-metak-u-prsa-policajcu-izbijeno-ok-palez-i-razbijanje-97625>

Pristupila: 2020-02-01

Propisi:

[26] Zakon o javnom okupljanju, (NN 128/99, 90/05, 139/05, 150/05, 82/11, 78/12)

[27] Zakon o cestama, (NN 84/11, 22/13, 54/13, 148/13, 92/14, 110/19)

[28] Pravilnik o privremenoj regulaciji prometa i označavanju te osiguranju radova na cestama, (NN 84/11, 22/13, 54/13, 148/13 i 92/14)

[29] Zakon o prostornom uređenju, (NN 153/13, 65/17, 114/18, 39/19, 98/19)

[30] Zakon o privatnoj zaštiti, (NN 16/20)

[31] Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira, (NN 5/90, 30/90, 47/90, 29/94)

[32] Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, (NN 117/03, 71/06, 43/09, 34/11)

[33] Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske, (NN 73/2017)

Slike:

[34] Slika 1. Maslowljeva hijerarhija potreba - United Nations, (2010), Handbook on the Crime Prevention Guidelines: Making them work, New York, United Nations

[35] Slika 2. Čimbenici koji utječu na rizike kriminala i nasilje - United Nations, (2010), Handbook on the Crime Prevention Guidelines: Making them work, New York, United Nations

[36] Slika 3. Statistika odgovora građana na pitanje što moraju učiniti kako bi bili dobri građani - Gvozdanić A, (2015), Istraživanje percepcije i stavova ispitanika o građanstvu, Zagreb, Good inicijativa

[37] Slika 4. Stupanj povjerenja u ljude - Gvozdanić A, (2015), Istraživanje percepcije i stavova ispitanika o građanstvu, Zagreb, Good inicijativa

Tablice:

[38] Tablica 1. Statistički podaci o kaznenim djelima protiv imovine za 2019.-
Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske - [Statistika](https://mup.gov.hr/statistika)
<https://mup.gov.hr/statistika-228/228>
Pristupila: 2019-09-12

[39] Tablica 2. Kaznena djela protiv života i tijela za 2019. - Ministarstvo
unutarnjih poslova Republike Hrvatske - [Statistika https://mup.gov.hr/statistika-228/228](https://mup.gov.hr/statistika-228/228)
Pristupila: 2019-09-12

[40] Tablica 3. Poredbeni prikaz prekršaja iz Zakona o prekršajima protiv JRM-
a. - Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske - [Statistika](https://mup.gov.hr/statistika)
<https://mup.gov.hr/statistika-228/228>

Pristupila: 2019-09-12

[41] Tablica 4. Poredbeni prikaz vrsta prometnih nesreća - Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske - [Statistika https://mup.gov.hr/statistika-228/228](https://mup.gov.hr/statistika-228/228)

Pristupila: 2019-09-12

[42] Tablica 5. Razlike između privatnog i javnog sektora - Kalem Davor, Ovlasti osoba koje obavljaju poslove privatne zaštite, Sigurnost (II. DIO), 55 (2013), 3:237-252

[43] Tablica 6. Usporedba sustava javne i privatne zaštite - Kalem Davor, Ovlasti osoba koje obavljaju poslove privatne zaštite, Sigurnost (II. DIO), 55 (2013), 3:237-252